

PROSVETNI DELAVEC

Plenarna seja republiškega odbora Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev LRS

O nekaterih pojavih v zvezi z osamosvajanjem šol

Referat predsednice Republiškega odbora Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Slavice Zirkelbachove

Ko smo z izvajanjem Zakona o osamosvajanju šol pospešili proces osamosvajanja, je ta sprožil živahno dejavnost v naših šolah, pa tudi precej problemov, nejasnosti, dvomov in težav. Zdi se, da večkrat le težko razumemo vse pozitivne strani, ki jih prinaša v naše šole demokratizacija in radi obstanemo ob težavah, ki nam jih povzroča nedoslednost in večkrat polovičarska demokratizacija. V procesu, sredi katerega se nahajamo, nam bi moralo biti najbrž bolj jasno, kaj hočemo in zakaj. Težje je večkrat vprašanje kako, zlasti v trenutnih gospodarskih težavah, ki jih bodo marsikje čutili tudi družbeni skladi za šolstvo. Kljub težavam pa, ki se porajajo iz dneva v dan, proces osamosvajanja šol teče in prinaša pomembne pozitivne spremembe šolam samim ter v odnosu med šolo in družbo. Šole že samostojno upravljajo z družbenimi sredstvi, same urejajo notranje odnose, z večjo odgovornostjo rešujejo osnovne probleme učno-vzgojnega dela in bodo že marsikje samostojno reševale kadrovska vprašanja. Osamosvajanje jim prinaša vedno nove naloge, med katerimi je trenutno še vedno zelo aktualna izdelava in sprejem samoupravnih predpisov, ki naj dosledno pravno urede notranje odnose. Gre predvsem za osnovne štiri akte, ki bi jih šole že morale imeti, da si pridobijo status samostojnih zavodov: pravila šole, pravilnik o delitvi dohodka in pravilnik o delitvi osebnega dohodka ter finančni načrt.

Z anketo smo skušali ugotoviti, kakšno je na šolah trenutno stanje, katere samoupravne akte že imajo in kaj jim povzroča največ težav pri osamosvajanju. Dobili smo žal le 110 več ali manj skopih odgovorov, ki nam kažejo, da so bile šole še prav pred kratkim v negotovosti, kakšna sredstva bodo uspele dobiti pri družbenih skladih za šolstvo in je to zaviralo pripravo pravilnikov. Pravila ima že 108 šol od 110 in večina zatrjuje, da so prilagojena statusu samostojnega zavoda. 69 šol ima pravilnik o delitvi osebnega dohodka že pripravljen, ostale ga pripravljajo, le 4 šole pa bodo delile osebne dohodke po Zakonu o javnih uslužbencih. 41 pravilnikov je sprejel delovni kolektiv, potrdil pa šolski odbor: 28 jih bo oziroma jih je potrdil Svet za šolstvo pri ObLO, ObLO sam ali pa komisija pri ObLO. En pravilnik je sprejel svet delovnega kolektiva, potrdil pa delovni kolektiv. Od 110 ima le 31 šol pravilnik o delitvi celotnega dohodka. Vseh 110 ima finančni načrt. Verjetno je podobno stanje tudi na šolah, ki nam niso odgovorile, v kolikor niso pospešile pripravo samoupravnih predpisov komisije za izvajanje načel in splošnih meril za delitev dohodka v samostojnih ustanovah, ki so že ali še bodo zahtevale tudi od šol potrebno dokumentacijo.

V anketi smo šolam postavili tudi vprašanje, kaj jim pri osamosvajanju povzroča največ težav in nejasnosti. Odgovorov je sicer malo, dajo nam pa precej jasno sliko, kaj bi bilo treba pojasniti in kaj izboljšati.

Največ nejasnosti je glede pristojnosti delovnega kolektiva, šolskega odbora in sveta za šolstvo oziroma upravnega aparata ObLO. Tu so precej jasne težnje, naj dobe delovni kolektivi več pravic, administrativni aparat ObLO naj se pa manj vmešava v zadeve, ki naj bi jih delovni kolektivi samostojno reševali. Več šol smatra, da je šolski odbor nadrejeni organ upravljanja, ki pa ni še sposoben pravilno in samostojno reševati vsa vprašanja, ki spadajo v njegovo pristojnost.

Tudi odnosi med upravnim odborom družbenega sklada za šolstvo in šolami niso jasni. Mnogo šol ne ve, kako so se sredstva formirala in delila in žele odkritih obračunov in tudi več sodelovanja med šolami in ustanov.

Veselo slovo od šolskega leta

niso bile sredi težav. Prav gotovo je situacija že trenutno precej drugačna.

Zdi se, da se kolektivi letos predvsem ukvarjajo s tem, kako deliti dohodek po obsegu dela, manj pa po kvaliteti, ker bi sicer navajali več vprašanj, kako pravično oceniti kvaliteto dela vsakega člana delovnega kolektiva. Pri osamosvajanju imajo dosti težav tudi manjše šole, predvsem eno- in dvooddelčne. Te so ponekod pritegnili v delitev dohodka centralne šole, drugod so sklenili pogodbe z upravnimi odbori družbenih skladov za šolstvo.

Od vseh vprašanj, ki se pojavljajo v zvezi z osamosvajanjem šol, pa se mi zde tri osnovne:

1. Kako razvijati samoupravljanje delovnega kolektiva, da bodo prav vsi njegovi člani aktivno sodelovali pri upravljanju in bi s tem povečali moralno, idejno-politično in ekonomsko odgovornost celotnega kolektiva.

2. Kako usposobiti šolske odbore za odgovorne naloge, ki so jih dolžni reševati v imenu družbe.

3. Kako urediti odnose s sveti odborom družbenega sklada za šolstvo in upravnimi odbori šolstva in šolami, da bodo zagotovljeni širši družbeni interesi in težnje po osamosvajanju učno-vzgojnih in ustanov.

PROBLEMI V ZVEZI S FORMIRANJEM IN DELITVIJO DOHODKOV

Spričo perečega materialnega problema so prosvetni delavci ponekod pozabili na spremembe družbenih odnosov na področju šolstva, kar je za nadaljnji razvoj bistvenega pomena

V Domu sindikatov v Ljubljani je bila dne 11. junija seja Republiškega odbora Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev. Pod predsedstvom tov. Slavice Zirkelbachove so člani odbora obravnavali predvsem tri vprašanja: probleme v zvezi s formiranjem in delitvijo dohodkov v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, pojave pri osamosvajanju šol in pa probleme verifikacije poklicnih šol. Seje so se udeležili tudi ugledni gostje: tovariši Vladko Majhen, Ludvik Gabrovšek, Marjan Jenko, Ivo Tavčar, Vladimir Cvetko in drugi.

V celoti ponatiskujemo uvodna referata Slavice Zirkelbachove in tajnika Geze Čahuka. Le-ta je dejal:

Razvoj socialistične družbene ureditve pri nas je prišel do stopnje, ki zahteva spremembe tudi na področju šolstva; ta razvoj je sprožil v zadnjem času vrsto novih ukrepov. Nov sistem formiranja in delitve dohodka v vzgojno-izobraževalnih ustanov-

ljivosti. Ne moremo sicer govoriti o nerealnih zahtevah, ker so bile potrebe dejansko pravilno prikazane, vendar so ob realizaciji zahtev nastopile številne težave in problemi. Kljub mnogim težavam, ki so spremljale vsa družbena prizadevanja za ugodnejšo delitev skupnih sredstev v korist šolstva, smo letos dosegli v splošnem relativno zadovoljive uspehe. Dejstvo, da v vseh politično-teritorialnih enotah niso uspeli obkrožiti rešiti materialnega problema šolstva, je med posameznimi kolektivi prosvetnih delavcev povzročilo malodušje. Ti prosvetni delavci so utemeljevali svoje stališče oziroma zastopali mnenja, da so vsa prizadevanja zastonj, da ničesar

ne moremo spremeniti, ker za potrebe šolstva ni razumevanja oziroma materialnih pogojev. Da je tako stališče nepravilno, se je pokazalo pozneje, ko so ljudski odbori kljub težavam povečali sredstva za osnovno dejavnost šol, prosvetni delavci pa niso bili pripravljeni, da bi povečana sredstva delili na osnovi pravilnikov o delitvi osebnega dohodka, pač pa so ostali vse do sedaj na akontacijah in pri zahtevah, da je za delitev osebnega dohodka po pravilnikih treba mnogo večjih sredstev. Ti prosvetni delavci so sprito perečega materialnega problema pozabili na spremembe družbenih odnosov na področju šolstva, kar pa je za nadaljnji razvoj bistvenega pomena. Tega sicer ne smemo splošiti, ker so v nekaterih komunah kljub veliki aktivnosti sindikalnih podružnic prosvetnih delavcev in njihovem tesnem sodelovanju z ljudskimi odbori, angažiranosti drugih političnih faktorjev, dosegli le minimalne uspehe oziroma manjše izboljšanje. Vendar je v teh primerih vzrok povsem objektivno stanje v komunah. Plenum Republiškega

odbora Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev je grajal premajhno zainteresiranost za ekonomske probleme komun in premajhno poznavanje te problematike, ker je smatral, da je le na širši osnovi mogoče dati konstruktivne predloge in se zavzeti za izboljšanje položaja šolstva. Večkrat je bilo preveč splošnih razprav o položaju šolstva in premalo ekonomskih analiz ter utemeljitev potreb in konkretnih predlogov za rešitev problema. Precej kolektivov je zelo negotovo in počasi pristopalo k izdelavi pravilnikov o delitvi osebnega dohodka. Preveč se je čakalo na neka splošna navodila in smernice, ponekod celo na osnutke, na osnovi katerih bi izdelovali pravilnike. Prav gotovo, da s tem ne zanikamo začetnih težav, kljub temu pa menimo, da bi z večjo zavzetostjo naredili mnogo več in mnogo prej, saj je velik del kolektivov to s svojimi uspehi tudi dokazal. Uspehi so bili večji tam, kjer sindikalne podružnice niso podpirale splošnega tarnanja, pač pa so mobilizirale članstvo za reševanje konkretnih nalog.

Položaj prosvetnega delavca se lahko izboljša samo s socialističnim nagrajevanjem po delu

Marsikje so hitreje pristopili k uvajanju novega sistema nagrajevanja ovrtaše tudi objektivne težave, kot so negotovost glede formiranja sredstev, neizdelani objektivni kriteriji za razdeljevanje sredstev med posamezne ustanove in podobno. Zelo mnogo časa se je zgubljalo v debatah o oportuniteti uvajanja novega sistema nagrajevanja v prosveti. Dokazovali so, da nima smisla izdelovati pravilnikov o delitvi osebnega dohodka in da je bolj pametno linearno povečevanje plač na osnovi dopolnitve Zakona o javnih uslužbencih. Obsojali so krivico, da bi nekateri — predvsem mlajši prosvetni delavci — dobili povečane osebne dohodke v večjem obsegu kakor tisti z višjimi plačilnimi razredi. Poudarjali so, da so sedanjí razponi plačilnih razredov pravilni in da je take razpone treba tudi ohraniti. Zdi se, da k temu ni potreben komentar, kajti, če bi se le malo poglobili v sam sistem in cilje, ki jih zasleduje, ter si skušali odgovoriti na drugače zastavljeno vprašanje, bi videli, da je le do sedaj bila krivica in da jo z novim sistemom skušamo odpraviti. Nihče ne trdi, da so starejši prosvetni delavci za svoje delo pravilno nagrajeni, nihče ne more in ne sme delati razlike med prosvetnimi delavci po starosti, ker je tako stališče nepravilno. Socialistični princip nagrajevanja po delu ne dela razlik med starim in mladim, pač pa dela razliko med boljšim in slabšim. Vsa diskusija okrog starih in mladih je bila umetno ustvarjena in neosnovana. Prav gotovo, da bi bilo veliko manj razprav okrog tega vprašanja, če bi bilo na razpolago toliko sredstev, da bi lahko izboljšali osebne prejemke vsem prosvetnim delavcem po njihovem delu in kvaliteti dela. Omejene materialne možnosti so bile tiste, ki so narekovala, da so se prosvetnim delavcem z nižjimi prejemki v večjem obsegu povečali osebni dohodki kot tistim, ki so imeli višje prejemke že po plačilnih razredih. Sistem nagrajevanja po delu pa ne more dopustiti tako visokih razponov, kot so bili po plačilnih razredih samo zaradi osebnih pogojev. Razponi, naj bodo večji ali manjši, bodo morali odražati kvaliteto dela. Graje vredno je stališče nekaterih kolektivov, ki zavlačujejo nagrajevanje po pravilnikih, češ da so dobili premalo sredstev za prehod na novi sistem. Pri tem ne bo odveč, če se spomnimo na začetne težave v proizvodnih kolektivih, ki so prav tako začeli s skromnimi materialnimi sredstvi, vendar se je njihov po-

ložaj iz leta v leto krepil. Ta pojav je predvsem škodljiv posameznim kolektivom, ker ses tem njihov položaj v ničemer ni izboljšal, pač pa so ostali na istem, kjer so bili. Ti posamezni primeri sicer ne morejo zavreči razvoja, pač pa ga zavirajo v svojo lastno škodo. Nam je jasno, da tako stališče ni pravilno in ga naše organizacije ne morejo in ne smejo podpirati, ker v ničemer ne prispeva k izboljšanju položaja šolstva.

Uvajanje novega sistema delitve dohodka je naletelo na večje težave tam, kjer so imeli manjša sredstva, posebno če, če so se zavedali pomena stimulacije kvalitete dela, vendar so kljub težavam smatrali, da je edino pravilno čimprej odpraviti stari administrativni sistem nagrajevanja in uvesti tak sistem nagrajevanja, ki velja v vseh drugih gospodarskih panogah, pa čeprav se vse upravičene zahteve ne morejo uresničiti takoj na začetku. Prepričani smo, da se položaj prosvetnega delavca lahko izboljša samo po poti socialističnega nagrajevanja po delu. Z raznimi pozivi na ohranitev notranjega miru šolam, ali »pustite nas pri miru, da bomo učili«, »dajte nam samo boljše plače« itd., nikoli ne bomo in ne moremo izboljšati položaja šolstva, niti povečati kvaliteto našega dela. Stališča, naj ostane vse pri starem zaradi ljubeznivega miru v zbornicah, so lahko zelo nevarna, kajti sami dobro vemo, da tak »mir« za vsako ceno ni nikoli iskren, pač pa v bistvu hromi napredek. Daleč od tega,

da bi zagovarjali nered, prepire in podobno; smatramo, da mora biti učiteljski kolektiv toliko zrel in sposoben, da se bori za naprednejši sistem, ne da bi pri tem trpelo vzgojno-izobraževalno delo. Doseči moramo ravno nasprotno, večjo angažiranost posameznikov, večjo kvaliteto in novo zdravo vzdušje, ki bo odrazil iskrenosti in pravičnosti. To pa so kvalitete, ki se bodo odražale pri uspehih našega dela. Ponekod so posamezni člani kolektivov resnično preveč obremenjeni z novimi nalogami, ker so vse breme prevzeli nase, vendar taki prosvetni delavci ne samo, da želijo uvedbo novega sistema, pač pa tudi aktivno delajo na tem. Medtem ko tistim prosvetnim delavcem, ki od strani opazujejo, še vedno ne gre v račun, da bi kdorkoli ocenjeval kvaliteto njihovega dela, ker to smatrajo za rušenje učiteljeve avtoritete. Največkrat je vprašanje, kaj se skriva za tako avtoriteto. Kakor povsod imamo tudi v vrstah prosvetnih delavcev take ljudi, ki se skrivajo za uspehi svojih kolegov ali za uspehi kolektiva, v katerem delajo. Potemtakem nam ni težko razumeti, zakaj odklanjajo pravico kolektiva, da bi jih ocenil, in proglašajo to kot rušenje učiteljeve avtoritete. Ni potrebe, da bi naštevali vse negativne pojave, s katerimi smo se srečevali in se še srečujemo. Potrebno pa je poudariti, da so sindikalne organizacije dolžne reagirati na vse take in podobne pojave in jih prikazati v pravi luči, kajti čeprav so le osamljeni, škodujejo napredku.

Sistem vsakoletnega določanja absolutnih kvot za šolstvo ni dober

Omenil sem že, da so nejasna stališča glede formiranja sredstev sklada bila objektivni razlog, da nismo dosegli boljših uspehov. V večini komun do sprejetja proračuna sploh niso vedeli s kakšnimi sredstvi bo sklad razpolagal. Razlog je predvsem v tem, ker so določali sredstva za potrebe sklada v absolutnih zneskih, namesto da bi določili odstotek narodnega dohodka oziroma odstotek dohodka komun. Če bi se sredstva sklada določila za šolstvo formirala na osnovi določenih odstotkov, bi upravni odbori skladov za šolstvo lahko izračunali, s kakšnimi sredstvi bodo razpolagali v tekočem letu. Veliko prej in bolj objektivno bi lahko izdelali kriterije, na osnovi katerih bi delili sredstva posameznim šolam. Ker pa so se sredstva določala

v absolutnih zneskih, so bili upravni odbori skladov odvisni od finančnih strokovnjakov v komunah, ki so odločali o tem, koliko milijonov lahko dajo v sklad za šolstvo. Tako je bil v teh primerih sklad za šolstvo odvisen od dobre volje in razumevanja posameznikov. S tem ne mislimo zanikati dejstva, da so se komunam trudile in dale za šolstvo, kar so največ mogle v danih pogojih, smatramo pa, da je sistem vsakoletnega določanja absolutnih kvot nepravilen, ker je na ta način razvoj šolstva odvisen od vsakoletne konkretne situacije, oziroma od vsakoletnih konkretnih potreb v komunah. Za skladen razvoj šolstva z ostalimi gospodarskimi dejavnostmi v komunah pa je nujno določiti stalnejšo obliko, ki bo zagotovila enako-

(Dalje na 2. str.)

PLENARNA SEJA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA PROSVETNIH IN ZNANSTVENIH DELAVCEV LRS

Kljub pomanjkljivosti - znaten korak naprej

(Nadaljevanje s 1. str.)

meren razvoj vzgojno-izobraževalne dejavnosti.

Viri, iz katerih so se formirali skladi, nam kažejo dokaj pisano podobo v posameznih komunah. Kot sem že uvodoma omenil, so se v vseh komunah povečala sredstva za potrebe šolstva, v večjem obsegu za osebne izdatke in v manjšem za materialne stroške. Povsod so vprašanje osebnih dohodkov prosvetnih delavcev postavili na prvo mesto, ponekod celo na račun materialnih stroškov. Tako politiko so komune zavestno sprejele s predpostavko, da je nujno povečati osebne prejemke prosvetnih delavcev, pa čeprav omejijo materialne stroške na najnujnejše. V splošnem je tako stališče v dani situaciji povsem razumljivo, narekovanje pa so ga upravičene zahteve prosvetnih delavcev in pa omejene materialne možnosti. Sredstva za potrebe šolstva so se formirala iz vseh v Zakonu o finansiranju šolstva predvidenih virov. Iz ankete, ki smo jo poslali občinam, nam je odgovorilo 42 občin, lahko ugotovimo, da se je delež sredstev neposredno iz občinskega proračuna zmanjšal v veliki večini občin. Globalni zneski iz občinskega proračuna za potrebe šolstva so se sicer povečali, vendar je procentualna udeležba manjša zaradi povečanih proračunskih sredstev komun. Drug vir sredstev v sklad za šolstvo je predstavljala 60% delež iz po zakonu predpisane proračunskega prispevka za potrebe šolstva. Dopolnilni proračunski prispevek so uvedle skoraj vse komune, vendar so ga zelo različno razporejale. V nekaterih komunah so ga v celoti usmerili neposredno v sklad za šolstvo, medtem ko so v večini občin usmerili dopolnilni proračunski prispevek le delno v sklad za šolstvo, delno pa v druge namene. Poleg omenjenih treh virov je približno polovica občin uvedla še nekatere izmed dopolnilnih virov, kot so: del dohodka od obrti, del dohodka od kmetijstva, del sklada za izobraževanje iz gospodarskih organizacij, del dohodka od davka na promet, lanskoletne presežke in podobno. Ta raznolikost med občinami nam kaže različno tehniko zbiranja sredstev. V tistih občinah, kjer so večino naštetih dohodkov usmerili v občinski proračun, je dobil sklad za šolstvo večja sredstva neposredno iz proračuna. Nasprotno pa so tiste komune, ki so že del posameznih virov usmerile neposredno v sklad za šolstvo, zmanjšale prispevek iz občinskega proračuna. Procentualno primerjanje, kolikšen del sredstev občinskega proračuna gre v sklad za šolstvo, med občinami je nemogoče, ker so nekatere občine to prikazale od bruto občinskih sredstev, nekatere pa od tistega dela proračuna, ki je ostal, ko so vsem zakonito predpisanim obvezam zadostili in jih odračunali. Kljub temu, da zaradi različne tehnike zbiranja sredstev v končnem rezultatu ni pomembnejših razlik, so veliko bolj pravilno ravnale tiste občine, ki so večji del sredstev sklada formirale iz posameznih virov v procentualnem odnosu. Tiste komune, ki koncentrirajo vsa sredstva v občinskem proračunu in potem iz tega določajo kvote za potrebe šolstva, želijo obdržati v bistvu administrativni sistem razdeljevanja sredstev, to pa niti ni skladovska politika, niti ni v skladu z zakonom o finansiranju šolstva. Zaradi take tehnike zbiranja sredstev tudi upravni odbori skladov ne morejo voditi samostojne politike finansiranja šolstva, ker jih sama tehnika poslovanja spravlja v odvisnost od drugih činiteljev. Menim, da je povsem pravilna zahteva, da občine v okviru zakonskih določil določajo sredstva za potrebe šolstva v procentualnem odnosu. Tak sistem bi spremenil vlogo upravnih odborov skladov tako, da ne bi bili samo posredovalci med občinskim proračunom in šolami, pač pa bi bili resnično samostojni družbeni organi. Ljudski odbori bodo morali v bodoče skrbeti bolj načrtno za razvoj šolske mreže oziroma šolstva sploh. Sedanja borba za izboljšanje materialnega položaja šolstva nima kampanjskega značaja, pač pa moramo v bodoče skrbeti, da razvoj šolstva ne bi zaostajal za razvojem gospodarske dejavnosti, kot je bil to primer v preteklosti.

Kljub vsem v začetku leta še ne predvidnim težavam in omejenim pomanjkljivostim je uspešno, da se je na področju šolstva naredil znatnejši korak, kot kdajkoli prej. Sredstva za osnovno dejavnost šol so se povečala za cca 26 odstotkov z oziroma na lanskoletno realizacijo. Iz podatkov vidimo, da je med posameznimi občinami občutna razlika. Za primer naj navedem nekaj občin: občina Hrpelje je povečala

sredstva za potrebe šolstva z oziroma na lansko realizacijo za 15 odstotkov, Maribor-Tabor za 17 odstotkov, Zalec za 16 odstotkov, Kamnik za 17 odstotkov itd. Na drugi strani pa imamo občine, ki občutno odstopajo od povprečja navzgor, na primer: Celje 46 odstotkov, Sevnica 42 odstotkov, Beltinci 42 odstotkov, Trzin 33 odstotkov itd. Velika večina občin je povečala sredstva med 20 in 30 odstotki na lanskoletno realizacijo. Dejstvo je, da so naši izračuni pokazali veliko večje potrebe, ker smo želeli razvoj šolstva veliko bolj približati razvoju gospodarstva, vendar smo videli, da te potrebe niso uresničljive že prvo leto. Prosvetni delavci v posameznih občinah zelo veliko razpravljajo o »krivici«, ki jo prinaša novi sistem zato, ker so gospodarsko močnejše komune uspele povečati sredstva v večjem obsegu kot gospodarsko šibkeje komune. Mislim, da ni pravilno usmerjati razprave v to smer, pač pa moramo iskati način, kako bi povečali sredstva za potrebe šolstva v manj razvitih komunah. Tiste občine, ki so že letos uspele izboljšati položaj šolstva v večji meri, so lahko samo spodbuda ostalim občinam, da bodo dosegle enake uspehe. Nekatere komune so poleg povečanih sredstev za osnovno dejavnost povečale tudi sredstva za investicije v šolstvo. Zelo verjetno je, da se bodo zaradi omejevanja proračunskih investicij ta sredstva precej zmanjšala, od tistih vsot, ki so bile predvidene. Ne bilo bi pa pravilno, če bi se krčila sredstva, namenjena za osnovno dejavnost.

Velika heterogenost je tudi v razdeljevanju sredstev skladov za šolstvo posameznim ustanovam. Največ občin oziroma upravnih odborov skladov za šolstvo je ostalo v bistvu pri starih proračunskih merilih z majhnimi spremembami in dopolnitvami. Razporedilo so šole v kategorije in jim na osnovi nekaterih izračunov določili sredstva. Pokazalo se je, da je bila kategorizacija premalo temeljito pripravljena, ker so premalo proučili specifičnosti posameznih ustanov. Zaradi tega se je pokazala potreba po večjih korekturah, ki so jih morali izvršiti, preden so razdeljevali sredstva. Z izjemo v par komunah letos ne moremo govoriti o nekaterih novih objektivnih merilih, na osnovi katerih bi dobivale šole sredstva. Mislim, da je prav sedaj ena izmed nalog podružnice Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev in komisij pri občinskih sindikalnih svetih, da se poglabijo v ta problem in pomagajo upravnim odborom skladov za šolstvo poiskati objektivne kriterije, ki bodo spodbudno vplivali na delo posameznih ustanov. Po sedanjih kriterijih imamo še česte pojave, da so posamezne ustanove v privilegiranem položaju nasproti drugi ustanovi v isti občini.

Neurejen oziroma samo začasno rešen je problem financiranja šol druge stopnje, kar je zlasti pereče v ljubljanskem okraju. Prav tako je tudi neurejeno vprašanje financiranja strokovnih šol, povsem odprto pa je vprašanje financiranja poklicnih šol. Upravni odbori občinskih skladov za šolstvo niso računali s financiranjem poklicnih šol, zato jih izdatke, čeprav je v večini komun treba le delno financirati poklicne šole, zelo bremenijo. Nujno bo še letos razčistiti vsa ta nejasna vprašanja in najti način za bolj urejeno in stalnejšo obliko financiranja poklicnih in strokovnih šol. Razjasniti bo treba stališča okrog sofinanciranja nekaterih ustanov med komunami. Temeljito bo treba pregledati in določiti, kaj naj se financira iz skladov za šolstvo. Urediti pogodbeno odnose med skladom in posameznimi ustanovami, da bi izključili razne negativne pojave, kot so neutemeljene in previsoke naknadne zahteve od skladov s strani posameznih ustanov za razširjeno dejavnost in razne druge v začetku leta nepredvidene potrebe. Prav tako bodo tudi šolski kolektivi morali bolj temeljito izračunati svoje potrebe in postavljati realne zahteve do skladov. Dolžnost Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev je, da se za reševanje vseh teh problemov poveže z odgovornimi družbenimi organi in tako prispeva svoj delež k osamosvajanju vzgojno-izobraževalnih ustanov.

Uspehi, ki smo jih dosegli na področju šolstva z uvedbo novega sistema financiranja in z uvajanjem nagrajevanja po delu, kažejo pozitivne rezultate, saj je sam sistem delitve dohodka tak, preko katerega se mora priti do pozitivnih rezultatov. Tisti kolektivi, ki so z vso resnostjo pričeli sistematično reševati ta problem, že beležijo uspehe tudi na učno-vzgojnem področju. Osebnih položaj prosvetnih delavcev se je izboljšal. Učiteljske plače so se na osnovi pravilnikov povečale in zmanjšajo: začetne od 24.000 do

28.000 in končne do 42.000 dinarjev, začetne plače profesorjev pa od 30.000 do 50.000 dinarjev. Zelo se je razgibalo in izpopolnilo notranje življenje. Prosvetni delavci se čutili enakopravne z delavci v drugih gospodarskih panogah. Zavedali so se svojim delom vplivajo na lastni standard, daje posameznikom spodbudo za boljše in kvalitetnejše delo. Čeprav vemo, da zaenkrat prosvetni delavec s svojim delom ne more občutno vplivati na obseg lastnega dohodka, da to lahko stori le v omejenem obsegu znotraj ustanove, so vendarle uspehi, ki pa bodo boljši z večanjem materialne osnove. Kolektivi so sicer s prvimi pravilniki šli na linijo čim večjega stalnega dela dohodka in tako zmanjšali stimulativni del na minimum, ki je v nekaterih ustanovah komaj omembe vreden. Mislim pa, da so to začetne težave, na katere bomo nujno morali misliti in naše pravilnike izpopolnjevati tako, da bo kvaliteta dela prišla vedno do izraza. Če tega ne bi storili in bi se zadovoljili samo s tem začetnim sistemom, bi prav gotovo zgrešili cilj. Tudi upravni odbori skladov za šolstvo so že začeli razmišljati, ponekod pa tudi uvajati določene rezerve, s katerimi mislijo ob koncu leta stimulirati najboljše kolektive. Kljub temu, da so to le skromni začetki, ki še nimajo večjega materialnega efekta, so vendarle in bodo vedno bolj odločilno vplivali na politiko nagrajevanja posameznikov in posameznih kolektivov.

V zadnjem času so začele občinske komisije za delitve dohodka posegati s svojimi merili na

področje šolstva, kljub temu, da imajo navodilo, da se ta merila ne nanašajo na šolstvo. Ukrepi teh komisij so ponekod naredili precej preplaha in zmede, ker so določali minimume in maksimume, v okviru katerih bi se naj gibal plače prosvetnih delavcev. Take ukrepe so si prosvetni delavci razlagali kot vračanje na stari sistem v nekoli spremeni obliki. V nekaterih komunah so šle komisije celo tako daleč, da so določale elemente, po katerih naj sestavljajo pravilnike. Taki in podobni ukrepi in nejasnosti prav gotovo ne prispevajo k izboljšani položaja, pač pa ga še bolj komplicirajo.

V razpravo o formiranju in delitvi dohodkov je posegel tudi tudi Vlado Majhen. Med prosvetnimi delavci je prevladalo neko mnenje, ki ga bo treba korigirati, je dejal tov. Majhen. Bistvo novega sistema, ki smo ga začeli izvajati v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, je predvsem spreminjanje družbenih odnosov, na to pa smo, kot kaže precej pozabili. Ne gre le za vprašanje denarja. Novi družbeni odnosi se lahko odvijajo na šibkejši ali pa močnejši materialni osnovi, kakor se bo pač družba razvijala.

Tov. Majhen je nato govoril o potrebi objektivnejših kriterijev za nagrajevanje po delu; predvsem moramo upoštevati kvaliteto dela in se posvetiti z ostanki uradniškega sistema, ki hromijo nadaljnji razvoj vzgojno-izobraževalnega sistema.

V razpravo so posegli še drugi člani odbora in s svojimi stališči iz prakse osvetlili nekatere pereče probleme.

O vprašanih verifikacijah poklicnih šol

O vprašanih verifikacijah je uvodoma spregovoril ing. Suvorov in poudaril pomen javne razprave gradiva, ki ga je v osnutkih pripravil Svet za strokovno izobraževanje LRS; osnutke predpisov naj bi javna razprava dopolnila z ustreznimi predlogi in se zlasti izjasnila, če je pravilen koncept, ki si ga je zastavil Svet za strokovno izobraževanje pri reševanju strokovnega izobraževanja v Sloveniji.

Velika vsebinska in organizacijska reforma izobraževalnega sistema, čemur pravimo na kratko verifikacija, pomeni tisto, kar moramo izvesti v smislu resolucije o strokovnem izobraževanju, vendar pa mora biti vsebinski moto verifikacije istočasno izraz globokih vsebinskih sprememb. Pripravljen sem, je dejal tov. Suvorov, da bo verifikacija v perspektivi povsem drugačen akt, kot ga v trenutni situaciji pojmuje, da bi v res sodobno urejenem strokovnem šolstvu ne bilo več tako aktualnih problemov, kot so sedaj; urejanje teh problemov s poseganji družbe preko institucij za verifikacijo je le trenuten akt, ker bi verjetno to morala opravljati neka druga institucija.

V bodočem razvoju našega izobraževalnega sistema bomo vsekakor imeli poleg verifikacij tudi veliko večje število neverificiranih izobraževalnih ustanov, za katere ne bo niti potrebe in bi bilo morda celo nevarno in škodljivo, če bi pred njih kdo postavil zahtevo po verifikaciji. Tu

predvsem mislim na tako imenovano funkcionalno izobraževanje, to je nadaljnje usposabljanje v samem poklicu, ki pa je pri nas še daleko premalo razvito. Tudi ta vrsta izobraževanja se bo morala v bodoče razvijati v mnogo bolj potencirani obliki v okviru verificiranih izobraževalnih dejavnosti. To pa je v celoti izobraževalnega procesa in sistema res stvar samo gospodarskih organizacij, strokovnih združenj, zbornic itd, ki bodo morale to vprašanje zagrabiti z neko povsem jasno kadrovske politike.

Pri vsem tem se moramo zavedati, je končal tov. Suvorov, da so omejeni koncepti in ves ostali material nastali kot plod letošnjega dela Sveta za strokovno izobraževanje z namenom, da končamo enkrat z improviziranimi rešitvami, kot se je to delalo doslej, prav posebno pa s tem, da v pogledu izobraževanja ne smemo prav ničesar improvizirati. Zato je treba tudi jasno povedati, da nima nihče namena predlagati koncepte braniti, ampak je prav namen javne razprave, da da res utemeljene in argumentirane predloge za dopolnitev s konstruktivnim namenom.

V zvezi z javno razpravo na terenu namerava republiški odbor konec junija sklicati posvetovalno predstavnikov strokovnih šol, ki so v prvi vrsti zainteresirani na tem vprašanju; na ta način bi lahko mnenja vskladili in jih posredovali Svetu za strokovno izobraževanje.

Strokovni izpiti uslužbencev prosvetno-znanstvene službe

Ker se na šolah in v tisku vse čedše pojavljajo vprašanja v zvezi s strokovnimi izpiti prosvetno-znanstvene stroke, je sekretariat sveta za šolstvo LRS izdal posebno okrožnico pristojnim okrajnim občinskim upravnim organom z naslednjim pojasnilom:

»Vsi strokovni izpiti uslužbencev prosvetno-znanstvene stroke se opravljajo po veljavnih predpisih, ki so bili objavljeni v Objavah SPK LRS v preteklih letih, zlasti v št. 5/52-I, z dodatnimi navodili o izpiti za nazive laboran v Objavah št. 4/53-VI, arhivar prosvetno-znanstvene stroke, arhivski pomočnik — v št. 6/53-VII, VIII, in za naziv profesor srednje šole v Objavah št. 4/55-VI.

Komisija za naziv profesor srednje šole, ki je imela prej svoj sedež na univerzi, je sedaj pri sekretariatu sveta za šolstvo LRS, Ljubljana, Zupaničeva 3/IV.

Učni kadri, ki so prešli v prosvetno-znanstveno službo iz drugih strok, lahko opravljajo dopolnilni izpit iz pedagoške skupine predmetov tudi pred opravljenim strokovnim izpitom v svoji stroki.

Gornje pojasnilo sekretariata SS LRS pa ne pomeni, da se ne

bi ničesar storilo za odpravo nekaterih nedostatkov pri sedanjih strokovnih izpiti. Razumljivo in prav je, da se je v zvezi z reformo strokovnih izpitov po drugih republikah in spričo rastočih potreb na vseh strokovnih področjih pri nas, razvila javna diskusija o tem vprašanju in da so nekateri diskutanti postavili upravičene zahteve po izboljšanju strokovnih izpitov, kot n. pr., da naj se pri profesorskih izpiti odpravijo domače naloge, da naj se pri izpiti v večji meri upošteva praktična usposobljenost itd. Posebna strokovna skupina pri sekretariatu SS LRS sprejema in proučuje predloge posameznikov, organizacij in ustanov ter pripravlja osnutke novih predpisov, ki bodo dani v diskusijo prizadetim ustanovam in organizacijam, preden bo o njih sklepal svet za šolstvo na eni izmed prihodnjih sej. Zato ni mogoče že danes podati jasnejše slike predpisov.

Ne oziiraje se na izid teh prijav pa lahko že danes svetujemo kandidatom za strokovne izpite, da naj ne čakajo na kakšne pretirane »odrešilne« izpremembe, ampak naj se pripravljajo na izpite po do sedaj veljavnih predpisih. Podrobnejša navodila dajejo tajništva ustreznih izpitnih komisij.

SKLEPI - sprejeti na seji Republiškega odbora Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev LRS

V poročilih in razpravi je prišlo do izraza, da nekateri kolektivi v vzgojno-izobraževalnih ustanovah še vedno prepočasi in negotovo uvajajo novi sistem nagrajevanja in da se prepočasi upeljujejo družbeno osamosvajanje vzgojno-izobraževalnih ustanov. Z ozirom na tako stanje so sprejeti naslednji sklepi:

Pospešiti je treba proces družbenega osamosvajanja vzgojno-izobraževalnih ustanov. Hitreje je treba razvijati vse organe družbenega upravljanja v šolstvu, da bodo sposobni opravljati odgovorne naloge, ki jim jih daje družbeno osamosvajanje šol.

Predvsem je treba razvijati delovne kolektive v samoupravne organe tako, da bodo vsi člani aktivno sodelovali pri upravljanju in s tem začutili večjo, moralno, idejno-politično in ekonomsko odgovornost pri učno-vzgojnem delu in s tem dosegli boljše uspehe.

Delovni kolektivi naj stalno posredujejo članom šolskih odborov vso učno-vzgojno in ekonomsko problematiko učno-vzgojne ustanove tako, da jim pomagajo reševati odgovorne naloge, ki jim jih družba nalaga.

Kolektivi in sindikalne podružnice morajo čimprej izdelati in sprejeti samoupravne akte, ki so neobhodno potrebni za poslovanje ustanov kot finančno samostojnih zavodov. Pravila šol in drugih vzgojno-izobraževalnih zavodov je treba prilagoditi statutu samostojnega zavoda oziroma ustanove. Da bi zagotovili enakomeren porast sredstev za materialne potrebe šole kakor tudi za izboljšanje funkcionalnosti in modernizacijo učno-vzgojnih ustanov ter v pravilnem sorazmerju zagotovili tudi večanje osebnih prejemkov prosvetnih delavcev, je nujno, da izdelajo šolski kolektivi »Pravilnik o delitvi dohodka«. Ustanove naj izdelajo in izpopolnjujejo »Pravilnike o delitvi osebnega dohodka« in uveljavijo socialistični princip nagrajevanja po delu. Prav tako je treba izdelati pravilnike za delo raznih komisij oziroma organov.

Pravilniki o delitvi osebnega dohodka še vse preveč upoštevajo le pogoje in obseg dela, veliko premalo pa kvaliteto učno-vzgojnega dela. Sindikalne podružnice se morajo zavzemati za izpopolnjevanje pravilnikov in iskati čim objektivnejše kriterije za nagrajevanje po kvaliteti dela. Za stimulacijo kvalitete dela je potrebno v pravilnikih zagotoviti večji odstotek sredstev, namenjenih za osebne dohodke, ker bomo le na ta način prišli do cilja, ki si ga postavlja socialistični princip nagrajevanja po delu.

Glede formiranja družbenih skladov za šolstvo se je treba dosledno zavzemati za uvajanje skladovske politike. Sistem formiranja družbenih sredstev za šolstvo naj bo tak, da bo omogočil upravnim odborom skladov kot družbenim organom samostojno politiko finansiranja šolstva. Da bi bilo to omogočeno, je potrebno določiti viro sredstev v sklad za šolstvo v procentualnem odnosu (in ne v absolutnih kvotah) z oziroma na narodni dohodek oziroma dohodek komun.

Komisija za strokovne izpite za naziv profesor srednje šole priporoča za izpitni predmet organizacija in zakonodaja prosvetne službe zlasti naslednje gradivo:

1. Zvezna organizacija oblasti v FLRJ ter organizacija oblasti v LR Sloveniji (gradivo: Shematični prikaz... po stanju 1. I. 1959. Založil Uradni list LRS)
2. Uvodni zakon ter splošni zakon o šolstvu (Ur. l. FLRJ, št. 28/58 in št. 23/60)
3. Zakon o osnovni šoli (Ur. l. LRS št. 32/59)
4. Zakon o prosvetno pedagoški službi (Ur. l. LRS št. 4/61)
5. Zakon o finansiranju šolstva (Ur. l. FLRJ št. 53/60)
6. Izobraževanje odraslih na šolah (Ur. l. LRS št. 21/59)
7. Resolucija o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno izobraževalnem sistemu (Ur. l. LRS št. 32-297/61)
8. Skupnostni učencev (M. Nikolić: Zajednica učenika — Izdala »Savremena škola«, Beograd 1960)
9. Resolucija o izobraževanju strokovnih kadrov (Ur. l. FLRJ št. 25-334/60)
10. Priporočilo o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v LRS (Ur. l. LRS, številka 30-267/61).

Juš Stante

ne. Na ta način bi šel razvoj šolstva vzporedno z razvojem ostalih gospodarskih panog v komunah. Povečan narodni dohodek bi se odražal v boljši materialni preskrbi šol in v kvalitetnejši vzgoji in izobrazbi, medtem ko sistem določanja kvot preveč niha in je odvisen od trenutnih potreb in razumevanja. Upravni odbori skladov pa so tako le posredovalci med občinskim proračunom in šolami.

Sindikalne podružnice prosvetnih delavcev in komisije za vprašanja šolstva pri občinskih sindikalnih svetih morajo aktivno sodelovati z upravnimi odbori družbenih skladov za šolstvo pri izdelovanju objektivnih kriterijev za dodeljevanje sredstev posameznim ustanovam. V dosedanjih kategorizacijah in drugih merilih, na osnovi katerih dobivajo šole sredstva iz sklada, se še vse preveč odražajo proračunski elementi. To pa je vzrok, da posamezne vzgojno-izobraževalne ustanove v isti komun niso v enakopravnem položaju. Na osnovi objektivnih kriterijev (število učencev, oddelkov, učni program in slično) in ekonomskih analiz z upoštevanjem specifičnosti posameznih ustanov je treba izdelati objektivna merila.

Poslovanje skladov mora biti izvedeno dosledno s pogodbenimi odnosi s posameznimi ustanovami, da bi preprečili nerealne in naknadne zahteve do skladov. Prav tako je potrebno v poslovnih aktih določiti, kaj in kako se financira iz družbenega sklada za šolstvo.

Finansiranje šol druge stopnje — strokovnih in poklicnih — še vedno ni rešeno, oziroma je le začasno rešeno. Naloga sindikalne organizacije je, da s svojimi predlogi in aktivnim sodelovanjem z ljudskimi odbori pomaga čim bolj ugodno rešiti ta problem. Prav

Občinskim ljudskim odborom in šolskim odborom!

Pozivamo vse občinske ljudske odbore v LRS in šolske odbore, ki se hočejo udeležiti naknadnega razpisa prostih službenih mest v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, naj pošljejo razpise na naslov »Prosvetnega delavca« najkasneje do 10. julija 1962! Ne zamudite roka!

tako je treba urediti vprašanje sofinanciranja nekaterih ustanov, ki so okrajnega ali celo republiškega značaja. Nemogoče je stanje, da bi posamezne ustanove pošiljale račune za svoje usluge posameznim občinam ali gospodarskim organizacijam, ker največkrat teh sredstev niti ne morejo izterjati. Dosledno moramo vztrajati, da se uredi vprašanje ustanoviteljstva, katerega dolžnost je, da skrbi za materialna vprašanja ustanove.

Z ozirom na današnji položaj strokovnega izobraževanja pri nas in na podlagi obrazložitve gradiva za javno razpravo po vprašanju strokovnega izobraževanja je plenum mnenja, da gradivo, dano javni razpravi, vsebuje tiste posamezne elemente, ki bi strokovno izobraževanje bodisi v izobraževalnih ustanovah in izobraževalnih centrih pri gospodarskih organizacijah in drugih službah organizacijsko, materialno in pedagoško utrdilo tako, da bi bilo celotno izobraževanje kot v ustanovah za izobraževanje tako tudi v gospodarskih organizacijah v stalni medsebojni povezavi, grajeno na trdnih temeljih. Problemi strokovnega izobraževanja v današnjem položaju te veje izobraževanja so tako veliki (problemi vajeniških in industrijskih šol, finansiranje in vzgojna plat), da terjajo solidne in hitre rešitve. Zato plenum pozdravlja akcijo Sveta za strokovno izobraževanje s tem, da predlagane osnutke in koncepte čimprej osvoji, tako da bi v praksi prišlo do njihove čimprejšnje realizacije.

Zaradi važnosti teh problemov naroča plenum vsem sindikalnim podružnicam, da o teh problemih na svojem območju razpravljajo in da vse predloge in mišljenja z ozirom na gradivo za javno razpravo sporočijo do konca tega meseca Svetu za strokovno izobraževanje LRS in Republiškemu odboru Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Slovenije, ki bo po preučitvi le-teh dal tudi svoje mnenje.

ŠOLI MANJKA V PRVI VRSTI NOTRANJJI RED, NE MIR

Problem, ki ga je (ne prvi!) načel tovariš J. Kavar v 10. številki Prosvetnega delavca pod naslovom »Današnji šoli manjka notranjga mira«, je toliko živ, da je zelo prav, da se javno govori o njem, nato pa se na podlagi predlogov tudi ukrepa. Ne v isti obliki, pač pa z isto osnovno mislijo »Urediti razmere na šolah tako, da bodo le-te sposobne vsajti svoje družbeno poslanstvo«, je o problematiki šole razpravljala III. plenarna Zveze prijateljev mladine Slovenije (marca 1962). Oglasamo se z namenom prispevati misel k opozorilu tovariša Kavarja, ki se problema loteva prav gotovo dobronamerno.

Stvari bo koristilo, če povečamo pravilni naslov, kamor je potrebno poslati opozorilo. To namreč velja prvenstveno šoli. Učno-vzgojni kolektiv in vodstvo šole sta družbi odgovorna za izvršitev nalog, ki jih ta šola postavlja in jo tudi v tem smislu pooblašča. Če je pri tem kaj narobe, so svobodno aktivnosti, razni interesni krogi in »hujšitelji« z njihovimi »konjiki« res najmanj krivi za to. Krivda je v tem, da šola ne izkoristi v celoti pooblastil, ki jih je od družbe prejela, in ne uveljavlja v dovoljni meri takega sistema dela, ki zagotavlja izpolnitev nalog.

Da bi ta trditve ne izgledala površna, jo utemeljimo s statističnim podatkom, za katerega smatramo, da je precej optimističen in ki govori, da je v razne oblike organiziranega prostega časa zajetih komaj 20 % šolobveznih otrok. Ker se pogosto isti otroci pojavljajo v večih različnih skupinah, je verjetno ta % še nižji. Razen enega primera v Sloveniji ni znan primer, da bi te dejavnosti bile obvezne in bi bremenile šoli in pouku odmerjen čas. Zato teh dejavnosti ni moč smatrati za vzrok slabih učno-vzgojnih rezultatov, pa tudi ne nemira. Ali potem ta »nemir« povzroča razgibanost okoliš, športni dnevi, tekmovanja, akcije, predavanja, cepljenja proti nalezljivim boleznim, izbira poklica...

Tovariš Kavar realno ocenjuje vse te stvari kot pozitivne. Kaj je potem slabo? Slabih je več stvari. Med njimi so prav gotovo tudi sledeče: nekateri ne ločijo več, kaj so svobodne ali prostovoljne dejavnosti otrok v njihovem »prostem« času in kaj spada med redne obveznosti učenca na osnovi predmetnika in učnega načrta. K tem prav gotovo prispeva dejstvo, da se danes nimamo tolačenja tistega dela zakona o osnovni šoli, ki govori o svobodnih dejavnostih, pa prihaja do različnih tolmačenj nalog, ki jih imajo šola, učiteljski kolektivi in družbeno okolje pri tem. Analiza lanskega letnega pionskega iger je pokazala, da so šole sprejemale nekatere dele programa pionskih iger v svoj redni delovni program po delovnem urniku šole, prikazale pa so jih kot uspehe svobodne dejavnosti otrok v njihovem prostem času. Zakaj to? Nihče nikogar ne sili, pa tudi če bi kdo to poskušal, ne bi smel uspeti. Nekateri šolniki po programu JPI prilagajali svojemu rednemu delu tako, da le-to ni trpel. Zeleni so bili življenjski in to jim je, izkoriščajoč pobude programa pionskih iger, uspelo in ti se tudi ne pritožujejo.

Če šolska praksa usvaja pozitivne izkušnje raznih akcij, kot so pionske igre in druge, kadar so te v skladu s temi ali onim učno-vzgojnim področjem, je to samo prispevek k modernizaciji učno-vzgojne vsebine in metod dela.

Analiza in ankete tudi jasno govore o tem, da so želje, pobude in vloge pionirjev pri načrtovanju nalog pionske organizacije, pa čeprav gre za njihova tekmovanja, neznatna, ali pa jih v mnogih primerih sploh ni in načrte dela sestavljajo v zbornicah, ali na sestankih DPM, ali pionskih starešinskih svetov. Kdo je torej kriv za prenatrpane delovne načrte?

Zal gre pogosto bolj za zunanji videz kot za resnične vzgojne dosežke. Koliko je n. pr. formalno voljenih raznih pionskih in mladinskih vodstev ter skupnosti, raznih odborov in samoupravnih organov, v koliki meri pa je resnično zaživel v naši vzgojni praksi otroška samouprava? Vsa formalizem v vzgojni praksi pa je le več ali manj dodatna obremenitev, ki nas poleg tega še zavaja v površno vrednotenje vzgojnega dela.

Učni uspehi so v splošnem slabi, povzema misel tovariš Kavar. Ker nihče ne bo kriv, ne šola, ne dom, »nekdo pa mora biti kriv«, naj bi ležala krivda v razgibanem življenju šole brez

miru. Dolder ne bo instrumentov, ki bodo že sami zahtevali najresnejši odnos do šolskega in dela na sploh, ne samo od učitelja in staršev, ampak tudi od učenca, bomo še in še iskali krivca za neuspehe in neurejene delovne razmere. Ti instrumenti pa bi morali delovati ne samo v šoli, temveč tudi v življenju, v katerega vstopa bivši učenec po končani šoli. Če je v tem smislu potrebna dopolnitev Zakona o osnovni šoli, bi morali misliti tudi na to. Analize govore, da bivši učenci vsestransko razgibanih šol v večini primerov dobro uspevajo tudi v drugih šolah in da so dobri delavci v raznih vejah našega gospodarstva, česar ni moč trditv za vse šole, čeprav so nekatere od teh vztrajale dokaj trdno na klasičnem režimu in klasično pojmovanem nuru.

Nihče ne more šolskemu kolektivu predpisovati dela izven okvira njegovih nalog, ker je ta suveren izvajalec zaupane mu izobrazbe in vzgoje, zavedati pa se mora, da se ne bo šola smela nikoli več zapreti v napačno poj-

movanje »mir«, če bo hotela obdržati in razvijati stik z življenjem. Šola kot družbeno vzgojna ustanova je dolžna, da v sodelovanju z družbo in organizacijami omogoči otrokom v njihovem prostem času ustvarjalno aktivnost, sprostitev in tudi igranje. O pravem času, enakomerno porazdeljene med vse otroke in s pravo mero organizirane svobodne dejavnosti z vnaprejšnjim vzgojnim ciljem lahko samo bogatijo notranje šolsko delo in ni prav nobene nevarnosti, da bi povzročale nered in zmedo v življenju šole. Nasprotno, brez njih bi šola bila nepopolno razvit organ družbe. Splošno je potrjeno mnenje, da vse to živo vrenje in delo šole kot družbene vzgojne ustanove šolo bogati in bistveno prispeva k njeni vsebinski in metodični reformi.

Šoli se bo vrnil mir, čim bo vzpostavljen red. Točno je znano, koliko je učnih dni v šolskem letu in kateri dnevi in v kakšne namene so pouka prosti. To dosledno spoštujemo, pa bosta red in mir zagotovljena.

Vidmar Milojko

JOŽETOVO SPRIČEVALO

Nekaj pa mi prigovarja: »Naučil se ne bo nič, četudi bo ponavljal. Sicer so tečaj za dopolnitev osnovne šole, toda samo smejal se nam bo, kaj vse smo od njega zahtevali in kako poceni je napravil tečaj. Če ga onemogočimo, se bo pobarabil.« Če bi vedel, da je tisti, ki se v šoli ne odreže, tudi v obrti zanič, pa ne verjamem, da je res tako.

Srečal sem se tudi z mesarskim mojstrom. »Kaj pravite o Jožetu?« »Letos se mi že dva druga ponujata za vajenca, ampak zdi se mi, da bo Jože najbolj pripraven. Morda res ne bi bil za k blagajni, za sekača pa bo izboren. Tudi v naši stroki je več poklicev. Dajte, pustite, če se le da!«

Res ne vem, kaj naj napravim. Se več Jožetov je na naših šolah. O njih razpravljamo na šolskih konferencah. Rušijo nam kriterije za ocenjevanje. Zaradi njih jih dobimo pod nos, češ da vzgajamo analfabe. Vendar pa le ne bi bilo prav, da bi jim zapirali pot v življenje. Rad bi videl, da bi nekdo napisal študijo o njih in postavil načela, kako naj bi ravnali z njimi. F. Zagar

V Zavodu za slepo mladino v Ljubljani: gojenec študira relief mesta Ljubljane

Pred poklicno odločitvijo

Izbira poklica — prvi korak v življenju! Mladi ljudje, ki v lepih pomladanskih mesecih proti poletju zaključujejo 8. razred osnovne šole, zamiljajo v perspektivah svojo prihodnost, ob njih pa izražajo zainteresiranost za svoj nadaljnji razvoj — a prav tako zaskrbljenost — njihovi starši in drugi svojci, a nič manjši interes tudi njih poklicni vzgojitelji, ki so jih privedli do zaključka obveznega šolanja.

Priprave za ta odločilni korak so bile dolge in težavne. Vso predšolsko dobo mladega človeka in po vstopu v osnovno šolo vse dolgo razdobje osmih let šolanja je bilo mnogo prizadevanj roditeljev in poklicnih vzgojiteljev učiteljev, predmetnih učiteljev in profesorjev, da bi privedli gojenca do tiste sposobnosti, ko bi sam lahko zavestno in aktivno sodeloval pri lastnem razvoju. Smisel vzgajanja je samovzgojajanje, smisel izobraževanja samovzgojajanje. Oba činitelja, vzgojitelj in gojenec, sta šele ob obojestranskem vzajemnem delu sposobna, dosežati zadovoljive vzgojno-izobrazbene rezultate, a glede na te rezultate je mladi človek tudi sposoben usmeriti uspešnejše korake na široko pot poklicev.

Po raznih izvedenih anketiranjih v zadnjem razredu osnovne šole smo zvedeli za najrazličnejše poklicne želje in interese naše mladine v starosti 15. do 16. življenjskega leta. Služba usmerjanja v poklice, kakor je organizirana pri zavodih za zaposlovanje delavcev, je ob sodelovanju šol in zglednih prizadevanjih učiteljskega za to dejavnost ukrepanja vse potrebno, da so prejeti i roditelji i učenci ustrezne informacije, v številnih predavanjih na roditeljskih sestankih, ob obiskih razstav, prikazih filmov, objavah v radiu, podatkih v tiskanih ipd, pa so lahko spoznali tudi pomen pravilne izbire poklica in pogoje, ki jih je treba izpolniti, da se v konkretnem primeru mlademu človeku vrata v neki poklic odpro.

Postanek na razpotju jim je pokazal pot v razne smeri. Veliko število mladih ljudi se je odločilo za nadaljevanje študija v raznih srednjih strokovnih šolah, drugi spet bi želeli nadaljevati šolanje v gimnaziji, mnogi so se odločili za strokovno izobraževanje v poklicnih šolah ali na delovnih mestih v smislu izučevanja ali tudi na osnovi zaposlitve za priučevanje. Akcija poklicnega prosvetljanja je dobro uspela.

Leto za letom absolvira več in več mladih ljudi obvezno osnovno šolo; ob velikem številu mladincev in mladnic se pojavlja že nekako tekmovanje, že skoraj borba, kdo bo deležen možnosti, včasih bi lahko rekli skoraj »sreče«, da bo sprejet v šolo, v uk ali na delovno mesto. Ob velikem številu mladine so kriteriji za sprejem čedalje strožji in skoraj bo prišel čas, tako kažejo vsi znaki — če ta čas že ni tu! — ko bo premalo samo uspešna dovršitev 8. raz. osnovne šole in bo odločilno vlogo odigrala tudi kvaliteta izobrazbe; in niti ne več najugodnejše ocene zadnjega razreda, marveč tudi vseh višjih razredov osnovne šole. Pred učenca, a prav tako tudi pred roditelje in vzgojitelje se postavlja vprašanje pravičnega odnosa do dela in pravičnega odnosa do skupnosti, da bi vsi skupaj v polni meri izpolnili svojo dolžnost; a kar se tiče mladine, da bi že v bližnji bodočnosti posvetila vse sile zavestnemu in aktivnemu učenju. V tem je pravzaprav tudi pedagoški pomen službe poklicnega usmerjanja.

Druge, na kar je treba opozoriti, je tendenca nekega bega od dela, če je le-to bolj fizičnega značaja, k pretežno intelektualnemu ali administrativnemu (pisarniškem) delu, pri katerem

Iz Samopomoči PZDS

Na običnem zboru dne 20. V. t. i. je bil sprejet sklep, da se uvede s 1. januarjem 1963 ponovno starostna meja 45 let za sprejem v članstvo Samopomoči. Članom, ki bodo po tem dnevu vstopili do 30. leta starosti, bo pripadala 100 % posmrtnina; članom, ki bodo vstopili po 30. letu starosti, se bosta odbila za vsako kasnejšo leto po 2 % od posmrtnine. Taki člani bodo pa lahko dosegli tudi 100 % posmrtnino, če bodo poravnali vse posmrtninske prispevke za čas po 30. letu starosti.

Ta sklep o spremembi pravil in poslovnika ne zadene članov, ki so ali pa bodo vstopili do 31. decembra 1962. S to določbo obdržijo stari člani pridobitne pravice, odpira pa se vrata vsem onim prosvetnim in znanstvenim delavcem, ki so iz tega ali onega vzroka prezrli vpis do sedaj.

V letu 1962 smo imeli že 29 smrtnih primerov, kar skoraj že presega našo obično postavko v proračunu (60 primerov za celo leto). Upajmo, da nam bo drugo polletje bolj priaznost.

Naš sklad za brezobrestna posojila polagoma narašča, vendar še ne tako, da bi lahko šli preko 30.000 din na prosilca. Prosilce opozarjamo na obično povečanje bančnih dajatev za posredovanje pri oddajitvi in vrnitvi posojila. Uprava Samopomoči

Prve razprave o poklicnih šolah

Gradivo za javno razpravo o problemih verifikacije je takoj splošno naletelo na izredno širok odziv. Prav to dokazuje, da gre v celotnem našem vzgojno-izobrazbenem sistemu za globoke posege, ki bodo na korist razvijanja našega gospodarstva in družbenih služb. Prve razprave, ki so zajele šolske kolektive, šolske odbore, obrtno zbornico, predstavnike industrijskih in vajejskih šol, so dovolj zgovorno nakazale, da imamo načela, pot, po kateri bomo hodili tu, da pa stoji pred nami razni problemi, ki jih bo potrebno postopno reševati.

Ugotovljena je relativnost kvalifikacijskih stopenj, ki z nastajanjem poklicnega šolstva odpadejo. Šol ne stopnjujemo, marveč jih razvrščamo. Toda prav to razvrščanje je vse prej kot enostavna zadeva. S prehajanjem na strokovno izobraževanje določeni poklicni v poklicnih šolah bi bilo napak misliti, da bi sedanji obitnoizobrazbeni centri prene-

hali preko noči. Res, vajejski sistem šolanja bo kolikor mogoče omejevan, reducirani povsod tam, kjer bodo dani pogoji, da zaživi poklicna šola, in zlasti tam, kjer centru niso dani objektivni pogoji za praktični pouk. Po vseh vidikih sodeč je pred nami dolgotrajnejši proces, ki nam bo postopno in v svoji dokončnosti stopnji nudil tisto, o čemer so danes postavljena načela. Perspektiva je tu, pot začenja. Neodgovorno bi bilo ne priznati velikih, pozitivnih in tudi daleko-sežnih vrednot, ki jih želi uveljaviti novi vzgojno-izobrazbeni sistem. Poklicne šole bodo uvrstile v svoje vrste kandidate za široke profile poklicev in te šole bodo smele potem, ko jim bo priznana družbena verifikacija, izdajati spričevala. Mnenje, da prehajamo iz dosedanjih vajejskih šol na poklicne šole, je točno, s čimer je tudi povedano, da gre v novih pogojih za organizirano vključevanje in izobraževanje strokovnega kadra v smeri

teoretično in praktično dobro izšolanega posameznika in celote, ki bo kos nadaljnjemu gospodarskemu in družbenemu napredku. Ni dvoma, da bo tako po svoji organizacijski strani, kakor po vsebinski čas samo to in ono prilagodil izkustvom, praksa sama bo pokazala, kako proces še dalje izboljšati in mu zagotoviti čim boljši rezultat. Pri vsem tem ostane, da se ozki profil poklica — »vokolor ustanove, podjetja, »vokolor organizacije ne bi v svojem področju organizirale izobrazbe in vzgojne aktivnosti — ne bodo šolali, marveč se bodo takoj, neposredno vključili na delo svojega poklica. V prav razpravi v magistratni dvorani v Ljubljani, ki se je udeležilo okrog 30 predstavnikov industrijskih in vajejskih šol, kakor tudi diskusij pri odboru za strokovno izobraževanje pri ROZ, sta pokazali, da tudi te mladine, ki naj bi ostala prepuščena vzgojno-izobrazbeni vzpodbudi posameznih delavcev, ne gre prepu-

ščati vzgojni stihiji. Tudi ta mladina potrebuje razvoj in izobrazbo. Poleg stroke. Izraženo je bilo mnenje, naj bi poskrbeli, kakor koli že, za mladino tja do 18. leta starosti. Je to važen problem, ki bo analiziran še posebej! Ne moremo pričakovati, da bi bile vse naše šole takoj reorganizirane v poklicne šole. Lahko se primeri, da bomo imeli v prehodnem obdobju v istem kraju šole centra in poklicne šole. Zahtevnost dobro vzpostavljene poklicne šole nam je danes do neke mere znana: šolski prostori, oprema teh prostorov, profili poklicev, po teh profili izdelani predmetniki in z njimi vred učni načrti, učni kader in ne nazadnje materialna sredstva, ki jih bo dobra organizacija vzgojno-izobrazbenega procesa terjala, ako bomo hoteli doseči tudi njega vsebino.

Poudarjeno je bilo, da dobiva poklicna šola v svojem izobrazbenem sistemu posebno mesto tudi zatege, ker predstavljata teoretično in praktično izučevanje celoto. Šola bdi nad teorijo in prakso. Ako so do neke mere industrijske šole v tem preoblikovanju svojega učno-vzgojnega

procesu deloma na lažjem, ne bi mogli tega trditv o večini vajejskih šol, tedaj sedanjih obrtno-izobrazbenih centrov, kjer za ta razvojni proces ni objektivnih pogojev. Z neposrednim prehodom učenca, ki so opravili z osemletnim osnovnim šolanjem, v proizvodnjo, na delovno mesto, je pričakovati, da se bo število »vajejcev« več ali manj znižalo, ker, kakor rečeno, ozki profili poklica ne bodo vezani na šolo v sedanjem smislu. Ako bodo sploh kakorkoli vezani? In kako bo z novim šolskim letom 1962/63? Ako moremo verjeti v gladanja danes, bodo centri še sprejemali učenca v pripravljane razrede, toda le pod pogojem, da bodo sami poskrbeli za materialno stran svojega šolanja. Brezplačno šolanje ne bo. Učenci dosedanjih rednih letnikov bodo nadaljevali s svojim dosedanjim izobraževanjem, pri čemer ni izključeno, da bodo nastopile izmenjave, ki jih bodo, kolikor uče mogoče, približale težnjam poklicne šole. Vedeti je treba, da vrsta predpisov, ki urejajo področje strokovnega izobraževanja, še obstoji, čeprav niso v skladu

z razvojem. Med drugim se vsiljuje vprašanje smiselnosti predpisa, ki določa število vajencev, ki naj jih ima obrtna delavnica. Pričakovati je, da bo naposled je ugotovljeno, kateri obrti morejo glede na svoje objektivne in subjektivne pogoje mladino strokovno izobraževati in vzgajati. Praktična vzgoja bo za naprej pod kontrolno poklicne šole, kar hkrati pomeni, da ni povsem izključeno, da bo morala imeti šola za to odgovorno poslanstvo človeka, ki bo ugotavljal sistematičnost praktičnega pouka po novem učnem načrtu. Zlasti tamkaj, kjer so učenci v šoli iz mnogih delavnic. Poklicno izobraževanje, mimo vrste drugih problemov, odpira vprašanje izrednih delovnih mest določene specialnosti, ki so o njih govorili zastopniki rudarske, papirniške in kovinske industrije.

Dosedanje razprave so pokazale, da gledamo na začetek poklicnih šol z zaupanjem, navzlic temu, da bo prineslo realno življenje še marsikateri problem, ki ga v prvi stopnji tega procesa nemara niti ne predvidevamo. V. D.

Seminar za teste znanja

Zavod za napredek šolstva LRS je priredil konec aprila enotedenski seminar o testih znanja, ki ga je vodil doc. dr. Ivan Tolčič, predstojnik psihološkega inštituta pri Univerzi v Ljubljani. Seminar so obiskovali prosvetni svetovanci iz zavodov za prosvetno pedagoško službo in izbrani učitelji ter profesorji, ki so se že ukvarjali s testi znanja.

Seminar za teste znanja je obsegal teoretični in praktični del. V teoretičnem delu so predavali doc. dr. I. Tolčič o vplivih subjektivnih faktorjev na ocenjevanje učencev, o projektih za sestavo testov znanja, o raznih tipih nalog v testih znanja, o končni obliki testov znanja ter o uporabi rezultatov testov za praktične in raziskovalne namene. Prof. dr. Zoran Bujas je govoril o sestavi in uporabi ocenjevalnih lestvic za ocenjevanje znanja, nadalje o bistvenih značilnostih testa, o mernih karakteristikah ter o vrsti testov in njihovi uporabnosti. O analizi testnih nalog je govoril asistent inštituta za psihologijo Leo Zorman. Asistent Miran Čuk je slusatelje seznanil z uporabo statističnih parametrov.

V drugem delu seminarja so se udeleženci seznanili s konkretnim sestavljanjem testov znanja. Tako si je sleherni udeleženec izbral predmet ter sestavil teste znanja za eno ali dve poglavji. Po izvedbi je dr. Ivan Tolčič kritično obravnaval izdelane poskusne teste. Povezava teoretičnega dela seminarja s praktičnim se je pokazala kot zelo uspešna.

V zaključni razpravi so udeleženci ocenjevali pomembnost seminarja za nadaljnji razvoj in uporabo testov znanja na naših šolah. Zanimalo jih je tudi vprašanje, kdo je upravičen sestavljati teste znanja, ker ne gre v naši šolski praksi samo za standardizirane, marveč tudi za razredne teste znanja. Brez dvoma

so za sestavljanje standardiziranih testov potrebne posebne komisije strokovnjakov, v katerih naj ne bo le psiholog in pedagog, marveč tudi predmetni strokovnjak. Za razredne teste znanja, ki jih bo sestavljal razredni učitelj za določen predmet, pa zadostuje njegova strokovna usposobljenost in ustrezno pedagoško-psihološko znanje. Torej mora tudi učitelj obvladati osnovno metodologijo.

Ker naš učni kader še nima sistematičnega in poglobljenega znanja s tega področja, se pravi, da ne pozna in ne uporablja testov v svojem delu, bo potrebno naštino izpopolnjevati učiteljevo izobrazbo na tem področju. Vsako samovoljno uporabljanje testov pa je neodzgovorno delo, ki prinaša le škodo. Zatorej je utemeljena ugotovitev, da naj razredne teste uporabljajo le učitelji, ki so se kvalificirali za to delo.

Seminar, ki ga je priredil Zavod za napredek šolstva LRS, je samo spodbuda za vse naše zavode za prosvetno pedagoško službo, da v svojem območju pripravljajo seminarje, v katerih se bodo naši učitelji usposabljali za pravilno rabo testov.

V razpravi so se nekateri udeleženci dotaknili tudi kritik in

ocen v dnevnih časnikih v zvezi s testiranjem učencev osnovnih šol ob zaključku prvega polletja. Pri tem so menili, da je ocena kritikov neupravičena ter so poudarili pomembnost dela, ki ga je opravil Zavod za napredek šolstva z uvedbo testov znanja v naše šole. Začetna akcija je pozitivna, poglaviti namen zavoda je bil animirati pedagoške delavce na osnovnih šolah za delo s testi. Tudi sam seminar za teste znanja ne bi bil uspešen, če ne bi imeli udeleženci določenega predznanja o testih, ki so si ga pridobili prav ob pripravah za testiranje učencev iz matematike in slovenskega jezika. Udeleženci so se izrekli tudi za nadaljevanje dela s testi. Predlagali so, naj bi prihodnji seminar obsegal predvsem praktično - uporabni del. Udeleženci naj bi že predhodno izdelali teste, na seminarju pa bi jih psihometrično obdelali in njihove rezultate interpretirali. Vendar zgolj s seminarji ne bi mogli opraviti svojega dela, ki je v zvezi s testi, zaradi tega so nekateri tudi predlagali, naj bi Zavod za napredek šolstva LRS skupno s psihološkim inštitutom izdal priročnik o testih znanja ter statitiko, ki je aplicirana na teste znanja.

Hortikulturno delo v šolah

Razpis nagradnega tekmovanja

V sodobnem svetu se vse bolj zavedamo potrebe po kulturnih vrednotah, ki postajajo nepogrešljive sestavine našega vsakdanjega življenja. Tudi se zavedamo, da je za oblikovanje kulturne fiziognomije človeka bistveno, da se proces začne dovolj zgodaj in da je šola kot celota pri tem odločilni činitelj. V širokem registru šolskih aktivnosti pa čestokrat — bodisi zaradi objektivnih ali subjektivnih razlogov — šolskemu vrtu ni odmerjeno ustrežno mesto.

Veliki socialni premiki, industrializacija, gradnja komunikacij, obsežnih naselij ipd. iz korenin spreminjajo naše življenjske okolje. Eden osnovnih problemov sodobne družbe je zato ureditev, organizacija ustreznega življenjskega okolja, ki bo humano v vseh svojih prvinah. Ob tem posebno ostro izstopa vprašanje prirode, pokrajine in zelenja v naseljih. Pri nas je tempo teh razvojnih sprememb tako hiter, da tarja visoko stopnjo zrelosti, predvsem primeren odnos do prirode. Zal pa moramo ob mnogih primerih ugotovljati, da je pravilno vrednotenje naših prirodnih in pokrajinskih zakladov še

razmeroma redek pojav. Zato je treba v tej smeri zastaviti še mnogo intenzivnega vzgojnega dela, kateremu je šolski vrt in ob njem porajajoče se dejavnosti nadvse trdna opora.

Dolgo in lepo tradicijo šolskih vrtov v Sloveniji je prekinila in močno omrtvičila zadnja vojna. V letih po osvoboditvi številni vrtovi niso zaživeli tako, kot bi bilo treba, predvsem pa si niso našli nove vsebinske orientacije. Današnji šolski vrt umirno ne more biti le objekt za pouk iz vrtnarstva in sadjarstva. Tudi nas ne more zadovoljiti vrt, ki bi bil namenjen izključno prirodoslovnemu pouku. Od šolskega vrta zahtevamo več. Tako kot šola ne samo poučuje, ampak tudi vzgaja, naj bodo tudi dejavnosti na šolskem vrtu — predvsem — vzgojne. Naš mladi rod naj iz njega zajema ne le prirodoslovno znanje, temveč naj se ob njem tudi vzgaja in čustveno bogati. V vrtu, v intimnem stiku z živo prirodo si naj oblikuje odnos do nje, razvija smisel in čut za njene vrednote, vse tisto, kar nepogrešljivo sodi v kulturno tkivo sodobnega človeka.

Vpliv šolskega vrta pa sega tudi izven območja šole. Školo šolo z zmogljivostjo 500 učencev gre v 10 letih 5000 državljanov, katerih nazorj o prirodi in zelenju se izoblikuje ob šolskem vrtu. Iz skušenj nekaterih dobrih vrtov vemo, da je šola lahko izredno močno estetsko-oblikovalno žarišče za hortikulturno delo.

Priprave šolskih oblasti in Zveze prijateljev mladine, da bi okrepili dejavnost šolskih vrtov, želi podpreti tudi Zveza hortikulturnih društev Slovenije. Zveza v ta namen razpisuje nagradno tekmovanje, katerega se lahko udeležijo vse osemletke in gimnazije ali posamezni šolski razredi v Sloveniji. Tekmovanje vključuje naslednje točke:

1. Sodobna ureditev šolskega vrta kot celote.
2. Ureditev posameznih oddelkov vrta: skalnjak, terarij; parkovno urejeni posamezni deli vrta; zbirke rastlinja.
3. Zelenje v šolskih prostorih, hodnikih, učilnicah.
4. Čvetje in zelenje na oknih in balkonih šole.
5. Delo v gospodarskem delu vrta, šolski zadrugi: zelenjadni vrt, sadovnjak, šolska drevesnica itd.
6. Sistematično-botanični del vrta: rastlinske združbe, rastlinsko-geografska področja itd.

7. Sodelovanje pri ureditvi oz. ozelenitvi kraja, spomenikov padlih itd.

8. Delo v hortikulturnih krožkih. Sodelovanje v šolskem in drugem tisku itd.

Zveza sprejema prijave za udeležbo v tekmovanju do dne 30. junija 1962. Tekmovanje se zaključuje s 1. junijem 1963. V prijavi za tekmovanje je treba navesti, v kateri točki želi šola oz. razredni kolektiv tekmovati in kdaj naj bi prišla komisija Zveze oceniti njihove tekmovalne uspehe. Prijave in dopise v zvezi s tekmovanjem pošiljajte na naslov Zveza hortikulturnih društev Slovenije, Ljubljana, Miklošičeva 4/I.

Za šole in kolektive, ki bodo dosegli najboljše uspehe, so predvidene naslednje nagrade:

ena nagrada 30.000 din, dve nagradi po 20.000 din, tri nagrade po 10.000 din.

Natečaj igrač

Da bi pomagali otrokom, staršem, vzgojiteljem in našim proizvajalcem igrač, razpisuje Ljudska tehnika Slovenije, delovni kolektiv Tovarne igrač »MEHANOTEHNIKA« izola, za prijatelje mladine Slovenije, več tehničnih igrac in tehnične sestavljanke javen natečaj:

»ZA DOBRO VZGOJO — PRIMERNO IGRACO«

pod naslednjimi pogoji:

1. Natečaj se lahko udeležijo vsi državljani LRS in vsi domači proizvajalci igrač.

2. V prijavi naj se pri snovanju protitipov tehničnih igrac in sestavljanj usmerijo predvsem na:

a) igrače — modele, ki v miniaturni obliki predstavljajo tehnična sredstva in naprave;

b) igrače — sestavljanke, oziroma konstruktorske škatle, ki s svojimi sestavnimi deli omogočajo izvedbo raznih tehničnih, fizikalnih in kemičnih poskusov ali sestavljanje raznih tehničnih naprav;

c) igrače — zbirke strojnih in drugih elementov ali polizdelkov za amatersko gradnjo modelov in maket letal, plovil in drugih objektov ter naprav.

3. Vsak udeleženec natečaja predloži pismeni opis, načrt in izdelan protitip igrače ocenjevalni komisiji, ki bo delo ocenila, ko bo ugotovila, da igrača odговarja tem osnovnim zahtevam:

a) da odgovarja določenim vzgojnim pa tudi izobraževalnim smotrom, da tudi pri otrocih ustvarjalno domisljijo in omogoča vedno izvirno;

b) da se da kvaliteto izdelati, je estetsko primerna, higiensko neoporečna in funkcionalno zanesljiva.

4. Protitip je lahko izdelan iz katerega koli tehničnega gradiva, četudi je treba v načrtu predvideti bodisi plastične mase, les ali kovino, vendar mora protitip delovati.

5. V ocenjevalno komisijo so imenovani: ing. Jakica Accetto, Nerino Gabbo-Gino, ing. Niko Kralj, Lah Avgustin, Miloš Macarol, Bruno Podreka in Tolčič Slavica.

6. Za najboljša ocenjena dela se bo podelilo pet nagrad:

I. nagrada	100.000 dinarjev
II. nagrada	70.000 dinarjev
III. nagrada	50.000 dinarjev
IV. nagrada	30.000 dinarjev
V. nagrada	20.000 dinarjev

7. Za nagradna dela se smatrajo predvidene vsote obremen kot odkup protitipa, tem, da se povrne vsota, ki izdela protitipa do višine 20.000 dinarjev, kar obremen velja tudi za ostala odkupljena dela. Organizatorji natečaja si pridružujejo pravico odkupiti tudi vsa ostala poslana dela, ki sicer ne bi bila nagradna. Neodkupljena in nenagradna dela bodo avtorjem vrnjena.

8. Prav tako se smatrajo zgoraj pod točko 6. predvidene vsote pri nagradnih delih kot odkup materialnih avtorskih pravic in pravic do patenta oz. do pridobitve patenta doma in v tujini.

9. Materialne avtor. prav. za nagradna oz. odkupljena dela, ki bi prišla v poštev za reprodukcijo, bodo urejena s pisno pogodbo v skladu z Zakonom o avtorski pravici (Ur. l. št. 36/57). Za vsa odkupljena dela si organizatorji natečaja pridružujejo pravico reprodukcije in dopolnjevanja funkcije protitipa ter tehnoloških izboljšav za redno proizvodnjo in v Tovarni igrač »MEHANOTEHNIKA« izola.

10. Nagradenci oziroma avtorji odkupljenih del dovoljujejo, da bodo razpisovalci natečaja po potrebi njihove protitipe ali način izdelovanja po predloženih opisih in načinih zavrevali s patentom doma in v tujini ter jim prepustijo vse pravice do prijave patenta in do pridobitve ter njegovega izkoriščanja v skladu z zakonom o patentnih in tehničnih izboljšavah (Ur. l. št. 36/57). V kolikor so patent že prijavili sami, bodo prenesli vse pravice iz patenta in patent na razpisovalce natečaja s tem, da se jim povrnejo vsi izdatki, ki so jih imeli zaradi zaščite patenta.

11. Udeleženci natečaja pošljejo svoja dela ocenjevalni komisiji do 15. decembra 1962 pod šifro in z naslovom: »Natečaj igrač in sestavljanke Ljudska tehnika Slovenije, Ljubljana. Lepi pot 6 — »Za natečaj igrač«.

Kjer lahko dobite tudi ostala podrobna obvestila v zvezi z natečajem.

LJUDSKA TEHNIKA SLOVENIJE

ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE

SLOVENIJE

TOVARNI IGRAC

»MEHANOTEHNIKA« IZOLA

Vabilo na proslavo

150-letnice šole

v Leskovcu pri Krškem

Letos slavi osnovna šola v Leskovcu pri Krškem svojo 150. obletnico. Ta častitljivi jubilej bo šola praznovala 24. junija t. l. Slavnostnega dne, ko nas bodo obiskali visoki predstavniki političnega in kulturnega življenja, vabimo vse tiste prosvetne delavce, ki so kdaj poučevali na leskovski šoli in bivše učence, da pridejo na slavnost.

Zaradi smotrne organizacije presi pripravljali odbor vse tiste, ki se nameravajo vabilu odzvati, da sponzorijo svoj prihod upravljatstvu osnove šole.

Mladina si ogleduje razstavljene predmete v pomorskem oddelku Mestnega muzeja v Piranu

»NMAV ČEZ IZARO...«

Stiska za denar na vseh koncih. Ali bomo šli žalski prosvetarji na planirani izlet ali ne?

Odločitev je padla samo nekaj dni pred določenim datumom. Torej gremo. Gremo, da obiščemo zibelko slovenstva, da pridobimo delček tistega, kar nam vsem skupaj manjka, da na lastne oči vidimo prelepo Koroško, ki smo jo doslej poznali le po opisih.

Petek ob 4. uri zjutraj. Na postajališču pri Kranju nas je že lepa grupa. Ko čakamo avtobus, se smejimo in ugrabimo, kako je neki tam za mejo — bolj v Avstriji kot na Koroškem. Tu pa tam iz aktivke kuka dovoljena polittera zganega. Končno smo na avtobusu. Se nekaj daljših postankov zaradi nesporazumov in trije Kompasovi »Deutzi« se poženejo po zaprašenih, jamasti

cesti proti Slovenjem Gradcu, Dravogradu in meji.

Malo nerazume, ko vstopi carinik in nas takole od daleč pogleda. Menda ta mož postave že iz oči bere, če imaš namesto pol litra zganega 6 decil. No, pa ni bilo hudega.

Končno prvi postanek — Velikovec. Izstopimo. Tu nas čaka predstavnik Slovenske koroške prosvetne zveze tov. Blaž. Ne obcutimo še, da smo v tujini. Tov. Blaž govori lepo, tekočo slovensko govorico.

Grem malo po trgu, da se razgledam. Bogastvo izložb, avtomati za prodajo cigaret in še kaj. Tudi slovenska govorica tu in tam in pa misli, misli, ki me spremljajo že sem od meje, ko opazujem naravo, ko razmišljam o tem, da je tu zibel slovenstva, o trdoživosti naših rojakov, o

krivcah, ki so se jim godile in se jim še sedaj godijo.

V Velikovec se ne zadržimo dolgo. Blaž nam pove, da gremo na razgledno točko, od koder se vidi Podjuna, in da nas želi tam vse skupaj pozdraviti v imenu Koroških Slovencev.

Podjuna, čudovita, mirna, v gozdovih, brez tovarniških dimnikov. Spomin pohiti nazaj v čase naših prednikov. Blaževa beseda topla, božajoča, pa tudi trpka.

»Danes sije sonce, ko ste pri nas vi. Kako čudovito vreme. Toda kaj ko ni vedno tako. Oblaki so večkrat tudi v naših dušah...«

Ne vem, ali je Blaž poetična duša, toda vem eno. S temi svojimi besedami je povedal veliko, veliko.

»Vi boste zopet odšli nekam uživat svobodo, mi pa ostanemo tu in se bomo borili dalje.«

Ta glas, se mi zdi, je obtožba in rotenje naših bratov pred 40 leti: »Zakaj ste nas pustili, da počasi gnijejo v svojem raznarodujočem duhu!«

Fotografski aparati škrtajo, da odnesejo spomin, spomin na Podjuno, ne več tako prirodno lepo, kot je bila pred uveljavitvijo umetnega jezera, ne več tako slovensko, kot je lepo njeno slovensko ime.

Naslednji cilj je Ostrovec — »HOCHOSTERWITZ«, trdnjava, zidana na nepristopnem hribu. Čudovita lepa, spremenjena v muzejsko znamenitost in — zabavišče. Tu se znebimo prvih šilingov za vstopnino in za razglednico. Nato naprej proti Gosposvetnemu polju.

Pri vojvodinskem prestolu me obide približno taka otožnost kot ob pogledu na Podjuno. Tudi ob tu in ob Gospe svete samo nekaj celuloidnih spominov in težko srce. Tudi tu nič Slovencev. Toliko lepih slovenskih zemljepisnih imen. Kje neki so tisti, ki so dali tej zemlji ime?

Morda je bilo ponesrečeno, da nismo šli na deželo, med kmete. Tam bi verjetno našli prave Korošce, saj Blaž pravi, da so ponekod tu okrog po hribih še slovenske družine, ki niso niti ne znajo. Morda bi morali iti

predvsem tja, da bi videli Slovensko Koroško. Tako pa smo z žalostjo v srcu videli samo izgnanost.

Celovec in Beljak in Vrbsko in Osojsko ter Klopinsko jezero. Povsod v teh krajih so še. Se so Slovenci. Saj smo jih srečali. Toda tu je še nekaj, kar bo še dolgo pričalo, da tod ni prvi prebivalci, ki že stoletja kroji rokavice odrezani roki našega narodnega telesa. Tudi, če se bo tisti preostali del naših rojakov zil z drugim življenjem ali z njim živel v kakršnemkoli sožitju, bodo tu imena, ki so nastala iz slovenskih korenin in ki bodo pričala še pozni rodovom, kdo je bil nekoč tu gospodar.

Nazadnje smo se ustavili v Pliberku. Zavili smo v slovensko gostilno, da potrosimo še zadnje ostanke tuje valute za pivo, ki je bilo edino, kar se je izplačalo kupiti tam na oni strani.

Sprejela nas je prava slovenska mati. Tudi služinčad je danes govorila samo slovensko. Potutili smo se kot doma, ko nam je priletna ženica pripovedovala svoje tegobe, svojo življenjsko povest, povest o trdem življenju, o ljubezni in zapostavljanju.

Na trgu pred gostilno je zaigrala godba na pihala. Bil je predvečer krajevnega praznika. Najbrž godba ni bila niti slovenska niti nemška. Godbeniki stojijo v krogu, v sredi kapelnik.

Po trgu gor in dol žandar v škornjih. Vse nekako po vojaško. Jutri bo praznik tega kraja. Na njem bodo ljudje ob slavlju govorili v tuj govorici. Morda se bo našla skupina penosnih kmečkih fantov, ki bo zapela: »Pojdem u rute« ali »Nmač čez izaro«, ki je nekaka koroška himna.

»Zakaj bi vedno jokali.« pravi Blaž, »kot smo v tej naši himni. Ne bomo več jokali, zato smo si danes izbrali drugo, bolj udarno: »Rož, Podjuna, Zila.«

Prestopamo mejo, letujemo se od koroških bratov po narodnost. Z nami gredo spomini na le- zo deželo s slovenskimi imeni. S težkim sprem puščamo tam na oni strani nje, ki se bodo še bori- li in pri tem peli: »Slovenska mat' me je rodila.«

Pane

NAROČNIKI — DOLŽNIKI

Uprava »Prosvetnega delavca« apelira na vse naročnike, naj se pred zaključkom šolskega leta uredijo svoje obveznosti do skupnega glasila. Mnogi kolektivi kljub opominom še vedno niso poravnali naročnine niti za leto 1960 niti za leto 1961, tako da nam dolgujejo samo za čas do 31. decembra 1961 — 1.375.836 dinarjev. Zato se bori uprava s hudimi finančnimi težavami, ker mora sproti poravnati visoke tiskarske in druge stroške. Te težave so se letos povečale še zaradi tega, ker je bila njena prošnja za subvencijo zavrnjena in je zato redno izhajanje »Prosvetnega delavca« odvisno samo od rednega dotoka naročnine. Zato se uprava »Prosvetnega delavca« obrača tako na naročnike kakor tudi na šolska vodstva in sindikalne blaginjake, da se pred počitnicami zberejo neopoznavno naročnino in ji jo nakažejo.

Obvestilo sodelavcem

Prosimo sodelavce, ki imajo v naši redakciji še daljše ali krajše rokopise, da malo potrpijo, ker bodo jeseni prav gotovo prišli na vrsto.

Hkrati jim veščimo — enako tudi vsem bralcem — prijeten poletni počitek!

Ob koncu šolskega leta

Konec šole. In z njim vse trpkosti in lepote šolskega leta. V naših mislih ostajajo le šopki cvetja in solze mladih ljudi, ki so se od šole poslovili. Ki sem jih tako gledal, si nisem mogel kaj, da bi ne rekel: »Še je dobra naša mladina.« Potem je pred menoj zopet stisk rok in šopek rdečih rož, ki jih sprejmeš. Nato ti še nekaj dni razveseljujejo sobo in ko jih ni več, tudi spomin nanje obledi, a nikoli popolnoma.

Po tako čudnem uvodu, ki mi ga je narekoval pravkar preživeli dogodek, se naj domislim še vsega tistega, kar na novo prikoraka med prosvetlarje. Tisto, čemur bi se mnogi po tihem uprli in dejali: »Čemu nam je še tega trebal? Česa vendar? Eh, testov seveda, ki so povzročili mnogo nevolje, mnogo nezadovoljstva. Pa čeprav vemo, da nam bodo tudi v prihodnosti pomembno merilo, pomemben pokazatelj tega, kaj smo naše otroke naučili. Uvajamo teste! Da, uvajamo. Toda, ali se kaj vprašamo, kaj bi morali še uvesti? Ali naj ne bi bili predhodniki testov znanja testi inteligence in še prej socialni testi. Menim, da

bi šele na teh pozneje lahko zgradili bolj objektivno podobo znanja naših otrok. Res je, da vsaj pri nas rezultatov testov za znanje še ne upoštevajo pri dokončnih ocenah.

Kako naj upoštevamo delo učitelja in ga potem tudi sodimo, če je test znanja v njegovem razredu pokazal porazno sliko? Ali ga smemo takoj obsoditi in mu očitati, da se v razredu ni potrudil? Potem pa smo skušali upoštevati okolje, iz katerega prihajajo otroci. V razredu smo ugotovili, da je nekaj takih, ki nimajo očeta, nekaj takih, katerih pot je dolga in naporna. Neka učiteljica toži, da ima v razredu letos same umsko manj razvite otroke. To so argumenti, na katerih je mogoče po temeljitem razmišljanju vrednotiti učiteljevo delo.

Torej v prihodnje ne samo testov znanja, nego še pomembnejše — teste inteligence. Prednjačiti pa bi morali sociološki testi. Zdi se, da vse premalo poznamo otroka in njegovo okolje, ki odločilno vpliva na njegovo delo v razredu. Vse preveč zanemarjamo navedeni in najpomembnejši

faktor, ki bi ga lahko odkril tak, dobro in temeljito sestavljen sociološki test.

Kaj menite o tem? Prepričan sem, da bo marsikatera opazka ob upoštevanju tega lahko izginila. Šele potem bomo lahko govorili o nekem bolj objektivnem vrednotenju učiteljevega dela v razredu.

Na vse to mislim prav sedaj, ko prihajajo domov otroci in pripovedujejo: »Testno smo pisali. Ni bilo preveč hudo. Toda nismo pisali preveč dobro!« Učitelj je zagrenjen, če rezultati v njegovem razredu kljub rednemu delu niso zadovoljivi.

Prepričani smo, da bomo že naslednje leto lahko uspešno operirali s sociološkimi testi. Nekaj jih poznamo. Toda Morenov test nam pokaže samo, kakšen je otrokov odnos do drugih v razredu. Ni popoln in nam ne razkrije vsega, kar bi želeli.

Sicer pa — konec šolskega leta je. Razmišljamo o uspehih in priznanjih in želimo, da bi naslednje leto pri delu v šoli bili še uspešnejši.

-o-

Izšla je geografska čitanka

Sodobni pouk geografije potrebuje poleg slikovnih ponazoril tudi zanimivega čtiva, ki na privlačen način z živo besedo podaja značilnosti obravnavane pokrajine in ljudstva. Da podpre prizadevanja reformirane šole za sodobnejši zemljepisni pouk, je Odsek za geografski pouk pri Geografskem društvu v Ljubljani sestavil geografsko čitanko »Po tujih celinah«, ki prinaša sestavke o Aziji, Afriki, Ameriki, Avstraliji in Oceaniji ter polarnih pokrajinah. Čitanka je pred kratkim izšla Mladinska knjiga v Ljubljani. Zamišljena je kot prvi del čitanke, ki naj mu v prihodnjih letih sledijo ostali deli o Evropi, o Jugoslaviji in o splošnih zemljepisnih pojavih.

Sestavljavci so pregledali obširno geografsko in potopisno literaturo v slovenskem, srbohrvaškem, ruskem, angleškem, francoskem in nemškem jeziku in izbrali sestavke, ki so se jim zdeli primerni za poživitev pouka. Med deli, iz katerih so črpali snov, je navedenih nad sto knjig in članov po revijah in časopisih. Pri izbiranju so se ravnali po načelu, naj bo čitanka živo pisana, zanimiva in privlačna za mladega človeka, tako da ga bo pritegnila in ga na nevsiljiv, nešolski način poučila o značilnih pojavih v pokrajini in v družbi z vidika naše socialistične usmerjenosti, sestavki pa naj ne bodo ne prekratki, ne predolgi. Zato niso snovi kar prevzemali iz literature, kakor je to navada pri sestavljanju čitank, ampak so jo ponekod krajšali, izbirali posamezne odstavke, jih kombinirali in dopolnjevali. Nekaj je tudi originalnih sestavkov, napisanih prav za čitanko.

Čitanka »Po tujih celinah« ni le knjiga za domače branje, temveč je čitanka v pravem pomenu, ki bo dopolnjevala šolski pouk in ga v marsičem reformirala, če jo bodo znali učitelji geografije prav uporabljati. Namenjena je predvsem višjim razredom osemletke. Najpreprostejša uporaba bo v tem, da bodo v razredu brali posamezne sestavke kot dopolnilo učiteljeve razlage. Bolje jo bo pa uporabili tisti učitelji, ki bo navajali učence, da bodo iz sestavka izluščili značilnosti pokrajine, ljudstva, gospodarstva itd. in bo na to navezali obravnavanje učencev in svojo dopolnilno razlago. Tako se bo izogibal šablonskega frontalnega pouka in bo povečal aktivnost učencev. Lahko bo čitanko uporabljal tudi za skupinski pouk. Skupinam učencev bo zastavil posamezna vprašanja in naloge, ki naj jih rešijo ob branju sestavka in s pomočjo atlanta. Tako bo lahko s šolskim letom 1962/63 pouk geografije vsaj pri obravnavanju tujih kontinentov napredoval in ubral nova pota k aktivnosti učencev. S pridom bodo brali knjigo tudi dijaki ostalih šol in odrasli ljudje, ki se zanimajo za tuje dežele.

Na koncu še nekaj podrobnih podatkov o čitanki »Po tujih celinah«. Pri zbiranju in prirejanju so sodelovali geografi Mirko Avenak, Marija Bohinec, Vitomir Furlan, dr. Ivan Gams, dr. Vladimir Kokole, Vera Marchisetti, Cita Marjetič, Polde Oblak, Miran Ogrin, France Planina, Slava Rakovec, Mirjam Silvester in Mavrica Zgornik. Zbrane sestavke so pregledali in svetovali popravke ter dopolnitve Mirko Avenak, dr.

Vladimir Klemenčič, Dušan Kompare, Boris Lipužič, Darko Radinja in Branko Torkar. Uredil jo je France Planina. Azijo je posvečenih 22, Afriki 10, obernemu Amerikama 23, Avstraliji in Oceaniji 7, polarnim pokrajinam pa 3 sestavki. Pri vsakem sestavku so spodaj navedena potrebna pojasnila, pripombe in številčni podatki. Na 19 vloženih listih gladkega papirja je natisnjenih 53 črno-belih slik, ki nazorno pojasnjujejo besedilo. Nekaterim sestavkom so dodane zemljevidne skice, sicer bo pa pri obravnavanju potreben šolski atlas. Knjiga obsega 20 tiskovnih pol ali 320 strani in je broširana. Ceno je Mladinska knjiga določila na 630 din, kar je za tako obsežno in bogato opremljeno knjigo pri nakladi 2000 izvodov zelo nizko in bo to zmogel marsikateri učenec.

Na zadnji strani platnice stoji napotilo: »Naj knjiga Po tujih celinah množi izobrazbo slovenske javnosti, posebno pa naj pomaga večati nazornost in zanimivost zemljepisnega pouka ter samostojno razlagljanje mladine v reformirani šoli.«

F. P.

Marjan Pogačnik — Jutro v predmestju, suha igla, 1955 (Iz »Sodobne slovenske likovne umetnosti« dr. Frana Šljanca)

NOVE PEDAGOŠKE IN STROKOVNE KNJIGE

Janez Stanovnik: STRUKTURNE SPREMEMBE V SVETOVNEM GOSPODARSTVU

Knjiga je poskus teoretične analize tistih problemov, na katere smo zadevali zadnja leta v našem gospodarskem razvoju in na katere se zmeraj zavedamo na področju mednarodnih gospodarskih odnosov. Avtor je te probleme dejavno spoznaval tudi pri svojem političnem delu, saj je bil kot član jugoslovanske delegacije skraj na vseh generalnih zasedanjih Organizacije združenih narodov, od leta 1948 pa tudi na mnogih zasedanjih raznih gospodarskih svetov, komisij in komitejev OZN; tako je imel torej neposredni pregled nad pojavi in silnicami, ki so vplivale po drugi svetovni vojni na temeljne spremembe v svetovnem gospodarstvu. Uporabljal je to obliko in dokumentarno gradivo, je napisal študijo, ki s teoretičnih pozicij pojasnjuje probleme svetovnega gospodarskega trga.

Avtor načeloma v uvodu nekaterih vprašanj marksiistične teorije v svetovnem gospodarstvu, za tem pa razčlenjuje, upoštevajoč politične in družbene spremembe na posameznih kontinentih po drugi svetovni vojni ter vplivne tendence posameznih veseli, strukturne spremembe v svetovni proizvodnji in proizvajalnih silah, v mehanizmu svetovnega trga, v svetovni trgovinski menjavi, v mednarodnem finančnem sistemu in spremembah v položaju socialističnih in nerazvitih dežel v svetovni delitvi dela. V zadnjem poglavju pa prikaže v strnjeno povzetku tri aktualne probleme svetovnega gospodarstva: problem regionalne oziroma subregionalne gospodarske integracije in »hladne vojne« integriranih področij, problem »socialističnega svetovnega trga« in njegovega odnosa do svetovnega gospodarstva in problem nerazvitih dežel oziroma industrializacije zaostalih področij kot pogoja za resnično svetovno gospodarsko integracijo.

To pomembno in tehtno delo s področja ekonomske politike je prevedel Jože Zupančič. Knjigi je napisal predgovor dr. Jože Vilfan.

Janez Tome: MED DVEMA OGNJEMA

Ta drobna, s številnimi ponazorili in ilustracijami opremljena knjižica, je napisana kot priročnik o igri, ki je za osnovnošolske otroke bolj športna kot elementarna, vendar zmeraj priljubljena, ker je privlačna in eno-

stavna. »Med dvema ognjema« igrajo otroci že takrat, ko še ne znajo dobro loviti in metati žog.

Priročnik bi naj služil učiteljem telesne vzgoje, učiteljem osnovnih šol, vzgojitelcem v vrteh in otrokom, ki se bodo sami pripravljali za tekmovalstvo. Avtor nas seznanja s temeljnimi načeli tehnike, metodike in taktike igre, govori o tekmovalstvu, o organizaciji medšolskih tekmovalstev, o pravih igrah »Med dvema ognjema«, hkrati pa nas tudi na kratko seznani o biološko-zdravstveni vrednosti igre in o igri kot vzgojnem sredstvu.

»Tehnično vaspitanje« — 1

»Tehnično vaspitanje«, metodično-instruktivni časopis, ki ga izdajata Centralni odbor Ljudske tehnike Jugoslavije in pa Zvezni zavod za proizvodnjo šolskih in prosvetnih vprašanj v Beogradu (Bulevar Revolucije 44/1, glavni urednik Stjepan Bezdanc), prinaša v 1. letniški številki naslednje članke, razprave in poročila:

Mihajlo Juhas: Elementi proizvodnega dela učencev v okviru svobodnih aktivnosti v osnovnih šolah mestnih in industrijskih krajev; Pregled stalnih in mišljenj v razpravi o potrebi nadaljnjega širjenja proizvodnega dela otrok kot tudi širjenja izkušanj pri njegovi organizaciji; Zaključki o proizvodnem delu v mestnih in industrijskih krajevih. Kako smo organizirali proizvodno delo: Milenko Nikolić — Nekatera vprašanja o proizvodnem delu učencev na gimnazijah; Stjepan Bezdanc — Delo učencev pri pouku fizike v smislu splošno-tehničnega izobraževanja; Wilfried Lange — O dialektičnem povezovanju pouka s proizvodnim delom učencev; Tehnična vzgoja in komunizem: Zvezni odbor Ljudske tehnike (iz nekakega posvetovanja); Momčilo Krkljuš — Skupina mladih prirodoslovcev v Kijevu; S. M. B. — Praktični nasveti za izdelavo tehnične opreme in modelov v šolski delavnici; Rajko Mršić — Delo s televizijskim sprejemnikom.

Številka prinaša poleg članka O pripravljavanju učencev za praktično dejavnost v šolah ZDA še informacije, kritiko in bibliografijo.

»Tehnično vaspitanje« — 2

Dušan Čalić — Ekonomska upravičenost avtomatizacije; dr. Oskar

Senk — Šolski vrtovi v osnovni šoli; Zilka Marković — Učiteljevo delo v poskusnem vrtu; D. Galanjin — O političnem pouku in pripravi učencev za praktično delo pri fiziki; Ing. Dušan Lučič, Stjepan Bezdanc — Fizične osnove avtomobila in traktorja; Milica Brajčević — Izkušnje dela v šolski delavnici; Momčilo Krkljuš — Centralna šolska delavnica v Novem Sadu; Mihajlo Marković — Model namiznega električnega svedra; arh. Bratislav Stojanović — Tehnična vzgoja in komunizem v posvetovanju; Komuna in organizacija Ljudske tehnike (II); Momčilo Krkljuš — Skupina mladih prirodoslovcev v Kijevu; (II); Stojke Dojčinovski — Znanstveno-tehnične razstave; Rajko Mršić — Ob izidu »Tehničnega rečnika« — O mednarodnem seminarju o političnični vzgoji in povezovanju šole z življenjem piše R. Teodorović, med informacijami in kritiko pa Petar Vujić o filmih pri političnični vzgoji

Nove knjige

Zbirka pesmi Branka Hofmana »Mavrica v dlaneh« je niz pesniških cvetov, strnjenih v spektralno slikovno raznoterih refleksij. Pesnik s pomenovno okluse po barvnih anah, hoteč vnanje opredeliti barvost osebnega doživljanja. Hofmanova pesem je ubrana v modernistično govornico, ne slepi ga baročna abstraktna metaforika brez prvinske ozadja; čustvenemu razpoloženju potrjuje razum v toliki meri, da prelada celo pri erotiki. Ta potra ne diha značaja za današnje pesništvo izpoved na splošno. Pri Hofmanu se odraža bodisi kot razumsko zastavljen miniaturna, bodisi kot skica privode ali predmetnega sveta, kjer se prepleta lirčna osnova z razmišljujočo dominantno. Sprito nelskane, neartistične metaforike — zdi se, da je zavestno taka — je ob skromni melodiki pristopen po izrazu, ki pa ne kaže vselej potrebne izbravnosti. Vsebinska plat pesmi se giblje od trpke razmišljujoče pesmi, intimne refleksije in stvarnega, nezanesljivega spoznanja, pa do površne fabulativno niansirane basenske počenosti in anekdotičnosti. Med dobrimi pesmi najdemo miselno in formalno vodje, kar škodi zbirki. »Mavrica v dlaneh« je izšla pri DZS v zbirki Tokovi časa.

Umrli F. S. Finžgar

Še februarja je praznoval 91. leto življenja. Takrat je sprejel mnogoštevilne čestitke od vsepovsod. Od znancev, prijateljev, pa od ljudi, ki ga osebno niso poznali. Saj je vsakdo vedel za njegovo ime, kdor je segel po domači knjigi. Od šolarja, kateremu je namenil mnoge mladinske povesti, do odraslega bralca. S svojimi pogledi in s plemenitimi nameni je oblikoval slovensko besedo. Kleno in bogata je njegova govorica, razumljiva in domača. Mnogo je napisal. Od pesmi do pripovednih del in ljudskih dram. Izbrani spisi, ki izhajajo, prinašajo izbor priljubljenih del. Na zimo svojega življenja, ki ga je že starost in bolezen utrudila, se je s svojim zadnjim delom povrnil v otroška leta, da bi se v Iverih zadnjikrat obrnil k mladini, ki rada bere. Druga junija je preminul Fran Saleški Finžgar, ljudski pisatelj v najboljšem pomenu besede.

Spomini na Bilečo

Kdor je viden slovenske pokrajine, bodisi gorke slikovitosti, grčevnate zelena ali nepreglednih ravnic, se stezja znajde sredi enakomerno kopastih goščav hercegovskega kraja. Golota enoličnih oblin navdaja s silvo monotonosti. Spetkeča dokler se človek ne privadi pokrajine in preprostih ljudi, ki trdo žive sredi trdega kraja. Ob robu Hercegovine majhen kraj, Bileča. In v dolini ob Trebišnjici c. kr. vojašnica, ki jo je po anekdoti Bosne in Hercegovine dal postaviti dobrotljivi kaiser v skrb za revne Hercegovce. Pravzaprav je kasarna nepogrešljiva, kjerkoli se je zbrala raznородna vojska pod silo in zastavo c. kr. oblasti. Še več, skrbni kaiser je moral poskrbeti, da so bili vsi bližnji in daljni grdi zadržani s vojaškimi utrditvami, kajti sednji Cernogorci na domačini v svoji zastozi niso hvalječno sprejeli kaiserjeve dorežljive nankonjenosti, kot bi se to spodobilo.

Dogodilo se je, da se je v razglasi in odredbah mogočna Avstrovska klub imenitnosti sesula. Kraljevina SHS je med dediščino nasledila tudi c. kr. vojašnice, utrdbe po hercegovskih hribih pa je prepustila z oba časa in nepriljubljen spominom. Bileška kasarna pa je ohranila slab sloves; po Obznani je želela senca mračnjava nad sivi kasarniški zidovi, ki so postali koncentracijsko taborišče za domače ljudi. Iz vseh koncev kraljevine Jugoslavije. Tu so zapirali naprednjake, zlasti komuniste. Oblast je težila spraviti za bileške zidove partijske vrhove ter tako ohromiti delavsko gibanje. Ljudje so vztrajali. Napredne sile so bile dovolj močne, da so nazadnje dosegle, da je oblast razpustila taborišče.

Spominska ploča v Bileči nam pove, da so bili nekdo tukaj zaprti Moša Pijade, Ivan Milutinović, Ivo Lola Ribar ter mnogi drugi revolucionarji in naprednjaki. Med Bilečani je še živ spomin na tista leta, tudi v tisku so se po vojni kdaj po kdaj pojavili spominski prispevki.

Eden od zapornikov v Bileči, avtor »Bilečanke«, Milan Apih, je napisal knjižico spominov »Sredi pušk in bajonetov«, z željo, da bi se s strani zgodovine seznanili predvsem mladi, v rod ter spomniti čns, razume in ljudi, ki so se borili proti fašizmu, za napredek in demokracijo, politično in gospodarsko samostojnost jugoslovanskih narodov in pravice delovnih ljudi. O ljudeh, ki so pripravljali revolucijo pod vodstvom KP, o taboriščnikih, ki so vztrajali in kljubovali ter ohranili svojo idejno zvestost.

Avtorju je minilo precej več kot 20 let, kar je bil v bileških zaporih, zato mu ni bilo lahko zbrati memoarske gradivo. Pri pisanju spominov se je opiral na sodne zapiske, dnevniki, pisma, zlasti pa na svoj spomin in spomin intervjuancev. Marsikaj se je moral omejiti na življenje slovenskih zapornikov, s katerimi je delil isti prostor — z ostalimi niso smeli imeti stika.

»Sredi pušk in bajonetov« je predvsem dokumentarno delo, spisano z leposlovnim čutom. Četudi Apih ni težil ustvariti monografske knjige bileškega taborišča, ki bi v celoti poglobil in dokumentirala priča o ljudeh in življenju v taborišču, je pri spaval vse spomine, ob katerih se bravec mora zamisliti. Knjiga je izšla v počastitev 20-letnice revolucije pri Mladinski knjigi.

Režiserka me je obupano pogledala in tedaj sem se odločil za edino možno pomoč: da skodim namesto pobeglega (sezono prej sem Deseničarja igral v svojem kraju). Naglo smo se sporazumeli za opravičilo pred občinstvom. Inšpicientove oprostile besede pred zaveso in njegovo prošnjo za malo potrpljenja je občinstvo sprejelo z vsem razumevanjem, nekdo iz parterja pa je celo pripomnil: »Če je treba, čakamo tudi celo uro, saj se moramo odpoditi — od smeha.«

Predstava se je začela s petnajstminutno zamudo in publika je bila čudno disciplinirana — kdo ve, ali iz naknadnega sočutja do prizadetega »debutanta« ali iz hvalnosti do moje odločitve.

Kasneje, ko se je stvar polegla, sva se z ubogim »Deseničarjem« srečala. Zasmeljal se mi je kakor takrat v garderobi: »No, kaj sem vam pravil? — Pa sem le imel prav...«

Janez Lampljč

HUMORESKA

PA JE LE IMEL PRAV!

K zapisu te humoreske me je nagnila misel, da si bodo ob njej vsi tovariši obojega spola, ki jim amaterski oder v večernih urah predstavlja šolo za odrasle in vedo, da se vzlic vsej premišljeni načrtnosti in resnobi dela včasih tako nepričakovano kaj zatakne, da hočeš-nočeš verujemo v prisotnost škrata, ki se, kadar ga »uščipne«, na vsem lepem neusmiljeno ponorčuje iz nas, ko nam skrbno izdelan delovni čisto pis z največjo naslodo polije s črnolom...

»Živemu človeku se vse primeri, mrtvemu pa še grob...« so modrovali vaščani, gredeč iz kulturnega doma, kjer so gledali Zupančičevo »VERONIKO«. Vsi so imeli okrog ust zarezane gube, ki jih oblikuje elementaren in dolgotrajen smeh. Toda, kje je tu logika? Kdo naj bi se smejal ob »VERONIKI«, na kateri ni senčne smešnosti. Pa so se le smejali, in to s tistim globokim gogo-ljevskim smehom, ki ne prizaneha nikomur, pa ko te zgrabi, zaposli vse celice telesa od najbližje do najbolj oddaljene.

Takole je bilo (če pa kdo misli, da se to ni moglo zgoditi, mu nič ne zamerim).

Dramska družina je segla po Zupančiču, da bi se sama in preko nje še publika naučila nenadkriljive lepote jezika. In res, pametne dramaturške erte, inscenacijska prožnost, velika prizadevanost v oder zaljubljenih amaterjev z lepim oblikovalnim čutom darovite režiserke — vse to je obetalo simpatično in nedolgovozno predstavo. Kot dober znanec z nekim izvenšolskim »konjičkom« sem bil povabljen na premiero. Pomagal sem celo pri maskiranju, da bi zanesljivo ne bilo zamude, ki se na vasi tako rada vrine. Pri takem poslu, še posebno če si gost, privoščiti človeku, ki sedi na stolu in potrpežljivo prepušča svoj obraz, dobro besedo. Ko pride na vrsto igralec Deseničar, se mi zasmeje pod rokami: »Ne vem, kako bo z mojimi Deseničarom...« — »Zakaj?« se mu začudim. — »Veste: prvič, še nikoli nisem bil na odru, drugič, sem pismonoša in e bojim, da bo kdo v dvorani bleknil: Kje irga pa torbo?, tretjič, sem godec

in me imajo vsi za »foksarja« pa se bojim, da bo vsa dvorana bušila v smeh, ko se prikažem v teh otroških »žabah« na suhih bedrih...« »Bežite no, to je prazna utvara, saj ne boste edini v trikoju,« mu zagovarjam. — »Vi ne poznate naših ljudi, jaz jih pa; in to sem režiserki pravil že takrat, ko me je nagovarjala k sodelovanju, a vse ni nič zašlo — ona je tiščala svoje tako dol — da sem se vdaj...« — »Tako je prav!« ga pohvalim. — »Jaz pa imam tak občutek, da ni,« se je muzal med mojimi prsti. — »Kajpak,« mu postrežem z naukom, »če boste sami dajali publiki povod za smeh, potem je ta vnaprej zagotovljen...« — »Ne ne, jaz se bom že držal svoje vloge, pa se mi kljub temu zdi, da ne morem doživeti drugega kot polomijo,« je vztrajal pri svojem. — »Vi morate publiko premagati, vse je odvisno samo od vaše trdne volje,« ga tolažim z vso možno sugestivnostjo človeka, ki mu je oder svet, zemlja in vesmir. Pet minut pred začetkom je bila družina povsem nared in z režiserko, ki je igrala Jelisavo,

sva si zadnjič ogledala oder. Za sceno Desenič je že stala »dvorana« krškega gradu, zato pa je bil oder zaradi svoje tesnobe zamašen od portalov do horizonta. Elegantni Friderik se je »ogrevale« s tem, da je Deseničarju vzneseno recitiral svoj tekst, pred umikom z odra pa je za šalo zaigral bojno pozo proti starcu, ki se je takisto razkorčal pred »nasprotnikom«, a smola! — triko se mu je v koraku hipoma razpregnil tako zvezoječe, da ga je moral pri priti sleči. Ostal je na odru brez hlač, medtem ko mu je ena od žensk v garderobi šivala razporek. Da bi bilo ustrežljivo tudi pravilom osebne sramežljivosti, je odpravec zavese zapahnil edina kulisa vrata z zakravljenim žebljem nekje na zgornjem koncu zunanega podboja, kakor so mi poročali pozneje.

Se o pravem času je bil defekt odpravljen, inšpicient plane s trikojem proti odru, ker pa so bila vrata zapahnjena, zakliče Deseničarju: »Odprli!«. Zavesar, ki je stal že na svojem mestu (ni pa mogel videti inšpicienta), je ta veleknih razumel kot povelje zase, naglo ugasnil v dvorani luč in dvignil zaveso. V »usodnem« trenutku je bil Deseničar pri vratih in stresal provizorično ključko, ki ni in ni popustila: »Jaz ne morem, ti odprli!« — »Jaz tudi ne morem...« se glasi odgovor od zunaj. — »Kakšen hudič je po tleje!« zarentači Deseni-

čan. En sam hip gluhe konsternacije je bil potreben, da se je občinstvo spoznalo situacijo, ko je samo z jopičem pokriti Deseničar jih s silo odprl — tedaj je namreč pokazal svoja gola bedra gor do bokov... Vsa dvorana je bušila v gromovit smeh, ki je še naraščal z vsako sekundo kakor plaz, da se je tresla vsa hiša. Ubogi Deseničar, ves iz sebe, si je brezposelno vlekel navzdol rob jopiča zdaj čez sprednji zdaj čez zadnji del in vplil: »Ja primej, spusti me ven, a ne veš, da sem nag...? Kateri hudič je pa oder odprli? Zastor dol! Zastor dol!...« se je drl na vso moč, da so mu siline frčale kakor dež z vetro. Isti hip se je zavesar zavedel svoje dobrohotne krivde; tulečji smeh iz dvorane ga je bil prej pripravil ob vso razsodnost, da še sam ni vedel, kaj je na odru narobe (na tisti bežni zapah pa je pozabil kakor na svojo smrt) in šele, ko je začul »Zastor dol!«, je iz prečuden motnjave posiljal jansen žarek v njegovi zavesti, naka je bliskovito spustil zaveso. Smeh v dvorani se je spremenil v frenetičen aplavz, jaz pa sem hitel na pomoč zmedenim revežem na odru.

Ko je zavesar odprl vrata, je Deseničar, tak kot je bil, ne meče se za ponujani triko, planil v garderobo, se vrgel v svojo obleko in kakor burja zapustil kulturni dom; vsi zadržujoči kli-

Naši jubilanti

Henrik Blazinšek - 80 let

Naš celjski jubilar je svoj visoki osebnostni praznik dočakal zdrav in v zdravem kljub vinarjem, ki mu v preteklosti niso priznali. Pri tem je njegovo življenje bilo pestro po doživljajih, njegovo ljudsko-prosvetno delo v celjskem okraju pa bogata sestra.

Henrik Blazinšek se je rodil 8. junija 1882 v Vitanju, a se je kmalu preselil v Vojnik. Tu je v šoli najbolje vplival učitelj in pisec Tone Brezovnik. Zbudil mu je ljubezen do knjige in se posebej do pesništva. Leta 1908 se je vpisal v leto prej ustanovljeno slovensko-nemško vzporednico na celjski gimnaziji.

Nezadovoljen z razmerami v tedaj nemškotarskem Celju se je po treh letih preselil v Ljubljano, kjer se je močno posvetil tudi petju in glasbi. Po 6 letih gimnazije se je v svojo ljubljensko odločil za učiteljsko poklic, ki ga je dosegel po polnem uspehu na vojaški šoli. Tu je sodeloval v pevskem zboru, ki ga je vodil Radoslav Škoflec, pa tudi v diletantih ob »Županovi Micki«, ki je bila prva gledališka igra v Vojniku. Pot službe ga je peljala nato skozi Frankovo in Preboid do Zibike pri Smarju, od koder ga je prva svetovna vojna potegnila v svoj vrtil.

Ze polti 1914 je prišel v rusko vojsko učiteljsko, iz katerega si je ohranil zapise spomine. Živel je v taboriščnih zemljankah v Blisku v Sibiriji, nato je delal pri kmetih.

Po treh in pol letih se je vrnil domov in se kot šolski upravitelj v Zibiki z navdušenjem oprjel delu. V revni občini je na svoje stroške postavil gledališki oder in vodil igre. Ustanovil je mešani, moški in mladinski pevski zbor in jih vodil. Organiziral je tu prvo mladinsko knjižnico. Tudi zibiki učiteljski pevski kvartet se je uveljavil. Uglasbil je več tekstov k igram. Tudi bližnje šole so v tej smeri tekmovali.

Lojze Hofbauer - 70 let

Med starejšimi slovenskimi prosvetnimi delavci je zmeroma naš jubilar eno prvih mest po svoji karieri polstoletni uspešni dejavnosti. Njegovo vsestransko delo, opravljeno v zvestosti narodu in v ljubezni do našega delovnega človeka, je dajalo in še daje močan pečat javnemu življenju Hrastnika in Zasavja sploh.

Lojze Hofbauer se je rodil 19. junija 1892 v Hrastniku. Dvoletni je učitelj v Mariboru l. 1912. Služboval je na Dolu pri Hrastniku, nato v Turju, od 1919 dalje pa 32 let v Hrastniku, nazadnje kot ravnatelj nižje gimnazije. Se danes je član

le z Zibiko, tovariško povezan med seboj.

Pred drugo svetovno vojno je Henrik Blazinšek stopil v pokol in se z družino naselil v svoji hiši v Celju. Okupacija ga je občasno prizadela. Ko mu je sin odšel v partizane in se je njegova hčerka ob osvoboditvi Starega piskra v Celju decembra 1944 rešila v prostost, je bil oče kot talec prepeljan v Gorjani grad. Le čuden slučaj ga je obvaroval pred ustrele. Nemci so ga odvedli nazaj v Celje, v zaporo Starega piskra.

Za svoje delo ni nikdar prejel nagrade niti odlikovanja. Sam pravi, da so mu največje priznanje pomenile besede neke njegove bivše učenke: »Hvala vam, da ste nam pripravili tako lepo mladost! Zanimi je, da ne učite več, da bi to stnil še našim otrokom!«

Naprednemu šolniku — jubilaru, znanemu po svoji srčni kulturi, po ljubezni do resnice in pravice, po zvesti predanosti slovenskemu ljudstvu, želimo še mnogo sončnih let.

F. R.

je dvorane. Pri gradnji je za plačilo zaposlil leta 1923 stavkajoče rudarje. Dom je bil odprt le kulturnim in prosvetnim društvom ter šolam, tako tudi delavskim prirediteljem, ne pa političnim strankam. Njegova dvorana je bila tudi telovadnica in kino-dvorana, ki je delavstvu večkrat brezplačno nudila kulturne in zdravstvene filme.

Jubilant se je mnogo trudil za zgraditve letnega kopališča in vodovoda ter za elektrifikacijo hrastniške doline. Kot upravitelj Obrtno-trgovske nadaljevalne šole je letno prirejal razstave vajenskih izdelkov, učne ekskurzije in razne tečaje. Vso dobo je bil funkcionar jugoslovanskega učiteljskega združenja.

Pri vsem svojem delu je bil povezan z delavstvom, katerega interesi so mu bili stalno pred očmi. Tako je vodil šolsko knjižnico za revno delavstvo, pospeševal nadaljnje šolanje delavske mladine in se briga za njeno zaposlitev ter skrbel za pomoč socialno ogroženim ljudem. S svojimi časopisnimi poročili o gladovni stavki hrastniških rudarjev l. 1934 je njihove zahteve podpiral in jih bodril k vztrajanju. Ponovno se je toliko zameril režimu, da za svoje delo ni prejel nobene odlikovanja.

Ze v aprilu 1941 ga je okupator zaprl in preko Maribora s prvim transportom izgnal v Jagodino (danes Svetožarevo) v Srbijo. Štiri leta je delal v tamšnjem odboru slovenskih prisiljenecov. Organiziral je poklicno Slovencev — vojniški učitelj kom iz italijanske vojske in jih bodril k vstopu v NOV. Enako je po osvoboditvi Srbije skrbel za Titove borce, ki so se ranjeni zdravili v jagodinski vojni bolnišnici.

Po povratku v Hrastnik julija 1945 se je ves posvetil organizaciji osnovne šole, nižje gimnazije in so-

Zviljenjski jubilej dveh zaslužnih prosvetnih delavcev

Po življenjski poti prav gotovo samosvoja, drug od drugega povsem neodvisno, a oba z bogatimi izkušnjami, oba predana mladini in ljudstvu, oba preizkušena v dolžnostih do domovine, tačas, ko je šlo za biti ali nebiti, praznujeta te dni 80-letnico plodnega življenja šolskega upravitelja v pokolu tov. Josip Ambrožič in Vinko Gregorič.

Dvoje imen, dvoje slavilencev, zaslužnih, o katerih je težko zajeti pravo besedo, ki bi postavila pred nas oba moža na isto mesto in tako, kakor jima sprito njunih mnogih zaslug po vsej pravici pripada. Kakor bi ju videl sleherni dan stopati po ljubljanskih ulicah zavravnar, polna krepkih, neutrudnih korakov, neobčutljiva v vsakodnevnih drobnih nametih, pač ne bi sodil, da ima pred seboj osemdesetletnika, ki sta se desetletja in desetletja razdajala za dobro svojega naroda.

Kot sin kmečkega krova je bil rojen Josip Ambrožič v Velikih Poljanah pri Ribnici, po končanem učiteljskem v Ljubljani pa ga domovina sprva v Bušči vasi, nato na Bučki

dele in požrtovalnosti. Bil je član občinskega sveta ljubljanskega, sodeloval je v mnogokaterih takratnih naprednih organizacijah, mnogo se je gibal v delavskih in učiteljskih odborih, v svoje vrste ga je šel upravni odbor Učiteljske tiskarne, svojecasni učiteljski organizaciji je nudil dragoceno pomoč, predvsem pa je bil kot šolnik zavzet za vprašanja, ki so bila tiste čase aktualna. Med vajensko mladino je delal polnih 29 let in rad pove, da so imele šole tudi tamkaj, kjer je danes hotel Bellevue. Po prvi svetovni vojni je bilo potrebno pomesti s stare miselnosti — organiziral je vajenske demonstracije za odpravo nedeljskega pouka na obrtno-nadaljevalnih šolah. Leta naše najtežje preizkušnje so postavila tovariša Ambrožiča takoj splošno in brez omahovanja na stran našega naprednega ljudstva. Nered govori o sebi. Saj je skromen, nezahteven. Toda drži, da je bil neugajen propagandist za osvobodilno gibanje, naš častan, a težak boj je spremljal z besedo in dejanji. Belogardisti so mu ubili hčerko Branko, učiteljico v Dobropoljah, a sin Lado je zavzemal v JLA položaj generala.

Našemu drugemu jubilaru Vinku Gregoriču so potekala mladostna leta v Zavrčini. Učiteljske je obiskoval v Kopru, potem pa so se

pred desetimi leti je Lojze odlikoval Gasilca zveza. Pred nekaj dnevi je bil izvoljen za častnega predsednika TVD Partizan ob posebnih svečanostih. Mnogim našim listom je cenjen dopisnik.

Vse življenje je nesebično delal. Mnogi njegovi nekdajni učenci so odšli v NOV. Vama mesta v Hrastniku zavzemajo njegovi učenci, vsi iz delavskih družin.

V borbi za naš narodni obstoj, za kulturni napredek in boljšo življenje našega delovnega človeka se je jubilar v težavnem času izkazal kot pogumen organizator. Uspešen pa je lahko bil le s sodelovanjem ljudstva, ki mu je kot značajnemu in sposobnemu človeku zapuhalo in mu zaupa tudi danes, ko je široko popularen in uvažen. Vse svoje dragocene sile je posvetil ljudem svoje rodne doline, ki je potrebovala človeka njegovega kova, da se je mogla visoko dvigniti v svoje novo, svetlo razdobje kot zdrav del naše napredne socialistične skupnosti.

V Hofbauerju kot čudovito močni in nenehno aktivni osebnosti je prosvetni delavec vzrasel v velikega, vzglednega javnega delavca.

Voščimo mu: Se na mnoga leta z novimi uspehi pri delu za srečo našega ljudskega občestva!

F. R.

ga poznajo tudi strelci, saj je zavzemal tudi mesto predsednika strelskega odbora Stanega Zagorja. Oba jubilara sta neomajno zvesta in vdana prijatelja Samopomoči sindikata PZDS, vsak posebej je član te človekoljubne, tovariške pomoči preko 20 let, oba najdemo zopet v finančnem odboru te ustanove; tovariš Ambrožič je polnih 16 let predsednik finančnega odbora, a Gregorič njegov namestnik.

Vrtna tovarišstva, ki se navzlic jeseni svojega življenja tako živahno vključujeta v tok naših dni, želimo k njunemu visokemu jubileju še mnogo zdravih in zadovoljnih dni!

V. D.

Lapajne Tone - 60-letnik

31. 5. je praznoval učitelj in šol. upravitelj Lapajne Tone svoj 60 letni jubilej.

Rojen je bil 1902. v sončni Gorici v učiteljski napredni družini. Ob izbruhu svetovne vojne je pribežal s starši v Novo mesto. Tu je obiskoval gimnazijo, a 1921 se je vrnil s starši v Gorico. Ponovno je zapustil Gorico, ker ni hotel služiti v italijanski vojski. Vpisal se je na učiteljsko v Ljubljani. Njegovo prvo službeno

mesto je bila Prečna pri Novem mestu, a l. 1928 je prišel na Otočec, kjer je služboval 36 let.

Tone je bil ves vdan učiteljskemu poklicu. Ze pred 2. svetovno vojno je absolviral kmetijski tečaj v Mariboru in poučeval na kmetijski šoli na Otočcu, kjer je zbral kmetijske fante in jih pripravil na navduševal za kmetijski poklic.

Med NOB je sodeloval na terenu. Po osvoboditvi je postal šol. upravitelj in vršil te posle do l. 1962.

Ker so novi časi zahtevali večjo strokovno usposobljenost je absolviral najprej politični tečaj za učitelje, 1952 režiserski tečaj v Ljubljani, nato tehnični tečaj v Kamniku pa vrtnarski in živinorejski tečaj na Grmu pri Novem mestu. Tone se je svojemu poklicu popolnoma posvetil. Pri tem pa ni pozabil, da se učiteljevo delo ne nahaja v šoli, ampak čaka vsakega prosvetnega delavca tudi izven šolskega dela.

Lapajne je priznan sadjar, uredil je lepo drevcesnico in učil otroke cepjenja in negovanja sadnega drevja. Kot režiser in igralec je na Otočcu širil prosvetno dejavnost. Zaradi vsega tega je Tone zares priljubljen ne samo v Otočcu, ampak tudi po bližnji in daljni okolici.

S. S.

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA LJUBLJANA - TITOVA 3

Pravkar sta izšli za mlade bralce dve novi, zanimivi knjigi:

»Lizike za vse«

»Užaljeni krokodil«

Prvo je napisala priljubljena mladinska pisateljica Branka Jurca, druga pa je prevod Hansa Baumanna, ki nam ga je v lepem jeziku posredoval Edvard Kocbek.

Vsak, ki se zanima za film in njegov zgodovinski razvoj, bo rad segel po delu znanega francoskega pisatelja Sadoula

»Moč filma«

Prevedla ga je Djurdjica Fleretova.

V zbirki »Školjka« so izšli »BURZAKI«, črtice, ki nam realistično slikajo življenje carske Rusije v obdobju strahovlade carja Nikolaja. Delo bo s svojo živo tematiko pritegnilo vsakogar.

Vse ljubitelje lepe knjige opozarjamo, da bomo izdali vsa dela Charlesa Dickensa in da je že izšla prva knjiga v tej zbirki »PICKWICKOVCI« v celnem platnu in usnju z originalnimi ilustracijami.

Vsem tovarišem poverjenikom!

Ob koncu šolskega leta se Vam za Vaše delo, trud in napore, ki ste jih vložili za to, da ste posredovali našim najmlajšim, pionirjem in mladincem, naše časopise, revije in zbirke knjig — Založba Mladinska knjiga najlepše zahvaljuje.

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA se zaveda, da bi brez Vašega nesebičnega kulturno propagandnega dela težko in z večimi naporami delovala na tako obširnem in raznolikem področju. Zato Vaše delo cenimo in upamo, da bomo z novim šolskim letom zopet začeli z Vašo pomočjo, saj vsi skupaj želimo le najboljše pri vzgoji naše mladine.

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

Potovalna agencija JADRAN TURIST

prireja za prosvetne delavce in svoje vrste zanimivih potovanj v drugi polovici avgusta:

6-dnevno potovanje z avtobusom v AVSTRIJO IN NEMCIJO

5-dnevno potovanje z avtobusom v DOLOMITE

8-dnevno avtobusno potovanje v ŠVICO skozi AVSTRIJO in ITALIJO. Vožnja z gorsko železnico pod JUNGFRAU in na GORNERGRAT pod MATERHORNOM

8-dnevno potovanje z vlakom v PARIZ in LONDON
Zaključek prijav je 10. julij.

Informacije in prijave pri JADRAN TURISTU, Ljubljana, Miklošičeva 17, ter v poslovalnicah v Kopru, Piranu, Mariboru, Novem mestu, Trbovljah in Idriji.

TRGOVSKO PODJETJE

Manufaktura

LJUBLJANA, TRUBARJEVA CESTA 27
Telefon 33-633

nudi v svojih poslovalnicah bogato izbiro raznovrstnega blaga:

volnene in bombažne tkanine za ženske in moške obleke, tkanine za posteljnino, blago za telesno perilo, pohištveno blago, razne podloge, volnene očeje, dečjo opremo itd.

Poslužite se obročnega odplačevanja po ugodnih pogojih!

Razpisi uslužbenskih mest za učno in vzgojno osebje

UČITELJSKE V KOPRU

razpisuje mesto biologa na učiteljsko v Kopru. Pogoji: diploma na univerzi. Nudimo samsko sobo.

Na osnovi pravil Otroško varstvene ustanove Vodice razpisuje upravni odbor otroškega vrta Vodice sledeče delovno mesto:

1. vzgojiteljica

Pogoji: Vzgojiteljska srednja šola z vsaj triletno prakso. Nastop službe po dogovoru. Rok prijave je do 15. julija 1962 na naslov: Upravni odbor otroško varstvene ustanove Vodice št. 50, p. Vodice nad Ljubljano.

POPRAVEK

V razpisu prostih službenih mest za osn. šolo Miklavž, objavljenem v našem listu št. 9, dne 9. maja 1962, je pomotoma razpisano prosto delovno mesto za »tehnični pouk«; to delovno mesto ni prosto.

RAZPIS

Upravni odbor Dijaškega doma v Kopru razpisuje mesto vzgojitelja. Samska soba je zagotovljena.

RAZPIS

Šolski odbor v Petrovčah razpisuje na centralni osnovni šoli v Petrovčah mesto šolskega upravitelja; predmetni učitelj ali slusatelj VPS. Stanovanja ni.

RAZPIS

Svet za prosveto pri ObLO Ljubljana-Bežigrad razpisuje naslednja učna mesta:

Osnovna šola »Mirana Jarca«: 1. šolski upravitelj — p. učitelj (prof.) z 10—15-letno pedagoško prakso.

Osnovna šola »Boris Kidrič«: 2. p. učitelja za tel. v. (moški in ženska), 2. p. učitelja za glasb. p. (moški in ženska).

Osnovna šola »Dol pri Ljubljani«:

p. učitelj ali profesor slavist, p. učitelj ali profesor za ma., fl., 2. učitelja za 5. razred (na razpolago soba).

Osnovna šola »Črnuče«:

šolski upravitelj — prosv. del. I.—III. grupe z 10-letno ped. prakso, p. učitelj ali profesor za zg., zp.

Varstvenovzgojni zavod »Dunje Šturk« — Stadion:

učiteljica, vzgojiteljica (učiteljske — SVS).

I. gimnazija, Peričeva 12:

direktor — profesor z 10—15-letno pedagoško prakso, profesor — biolog, profesor za tel. v. (ženska).

Ponudbe za mesta ravnatelja in šolskih upraviteljev pošljite na svet za prosveto pri ObLO Ljubljana-Bežigrad, za ostala mesta pa na upravo šol.

Ta razpis velja za I. razpis, ker ni bil objavljen v Objavah.

RAZPIS

Svet Zavoda za PPS Vič, razpisuje za bodoči Zavod za pro-

sveino pedagoško službo Ljubljana II. naslednja delovna mesta:

1. mesto direktorja,
2. mesto tajnice,
3. mesto knjigovodje,
4. mesto pedagoškega svetovalca za varstveno vzgojne ustanove,

5. pet mest pedagoških svetovalcev za osnovno šolo,

6. štiri mesta pedagoških svetovalcev za predmetni pouk (1 slavist, germanist, mat. fizik, pedagog-psiholog),

7. mesto referenta za dokumentacijo in tisk.

Pogoji pod točko 1 in 6 visoka izobrazba, pogoji pod točko 4 in 5 srednja ali višja ali visoka izobrazba, pogoji pod točko 2 in 3 srednja ali višja izobrazba, pogoji pod točko 7 srednja ali višja izobrazba.

Prijave pošljite na Svet Zavoda za PPS Vič, Dolenjska c. 47, do 30. junija.

RAZPIS SLUŽBENIH MEST ZA UČITELJSKE NOVO MESTO

Ustanoviteljske pravice za učiteljske Novo mesto je prevzel Okrajni ljudski odbor Novo mesto. Zato razpisuje Šolski odbor učiteljskega Novo mesta za učiteljske naslednja službena mesta:

1. 3 profesorje za pedagoško skupino predmetov,
2. 2 profesorja za slovenski in srbohrvatski jezik,
3. 1 profesorja za nemški in angleški jezik,
4. 2 profesorja za zgodovino in zemljepis,
5. 2 profesorja za fiziko in matematiko,
6. 2 profesorja za biologijo-ke-mijo,
7. 2 profesorja za telesno vzgojo,
8. 2 profesorja ali predmetna učitelja za pouk glasbe na učiteljsko,
9. 1 predmetnega učitelja za tehnično vzgojo in tehnični pouk (moški),
10. 1 predmetnega učitelja za tehnično vzgojo in gospodinjstvo.

Pogoji za sprejem:

1. Od 1—6 filozofska fakulteta, 7 visoka šola za telesno vzgojo, 8 glasbena akademija ali srednja glasbena šola, 9 VPS, 10 višja gospodinjstva šola.

2. Pet let prakse in opravljen strokovni izpit.

Prošnje s kratkim življenjepisom ter podatke o dosedanjem službovanju pošljite na naslov: Šolski odbor učiteljskega Novo mesto, poštni predal 26, najkasneje do 24. junija 1962.

Šolski odbor učiteljskega Novo mesto

delo in požrtovalnosti. Bil je član občinskega sveta ljubljanskega, sodeloval je v mnogokaterih takratnih naprednih organizacijah, mnogo se je gibal v delavskih in učiteljskih odborih, v svoje vrste ga je šel upravni odbor Učiteljske tiskarne, svojecasni učiteljski organizaciji je nudil dragoceno pomoč, predvsem pa je bil kot šolnik zavzet za vprašanja, ki so bila tiste čase aktualna. Med vajensko mladino je delal polnih 29 let in rad pove, da so imele šole tudi tamkaj, kjer je danes hotel Bellevue. Po prvi svetovni vojni je bilo potrebno pomesti s stare miselnosti — organiziral je vajenske demonstracije za odpravo nedeljskega pouka na obrtno-nadaljevalnih šolah. Leta naše najtežje preizkušnje so postavila tovariša Ambrožiča takoj splošno in brez omahovanja na stran našega naprednega ljudstva. Nered govori o sebi. Saj je skromen, nezahteven. Toda drži, da je bil neugajen propagandist za osvobodilno gibanje, naš častan, a težak boj je spremljal z besedo in dejanji. Belogardisti so mu ubili hčerko Branko, učiteljico v Dobropoljah, a sin Lado je zavzemal v JLA položaj generala.

Našemu drugemu jubilaru Vinku Gregoriču so potekala mladostna leta v Zavrčini. Učiteljske je obiskoval v Kopru, potem pa so se

skozi 11 let vrstila njegova službena mesta, vse tja do prve svetovne vojne v Mirni pri Gorici, Rupi, Vrtovinu in Opatem selu, kjer je svoje široke organizacijske sposobnosti razdal na desno in levo. Bil je soustanovitelj Bralnega in pevskega društva Kras, Kmečke hranilnice in posojilnice, Ciril Metodove podružnice in celo — Zavarovalnica za govejo živino. Tedaj prav res lik pravega ljudskega učitelja, ki je delal z domačini na kulturnem in gospodarskem področju. Po vojni je prevzel posle finančno ekonomskega referenta pri takratnem prosvetnem oddelku. Emigrantskemu društvu Soča je bil tajnik, pri učiteljski organizaciji je sodeloval kot pravni svetovalec in drugi tajnik skozi lepih 22 let, sestavljal je tožbe na glavno kontrolo in na državni svet, na skrbil je imel vsa koletni »Učiteljski kolektor«, bil je sestavljal »Staleža šolstva in učitelstva Slovenije«, in še to in ono. Tudi tov. Gregorič je našla okupacija kot moža, ki je bil zvest OF do kraja. Zato so ga leta 1942 aretirali in zaprli vrsto mesecev v bivšo Belgijsko vojašnico, medtem ko se je njegov sin boril kot partizan v Črni gori in se pozneje smrtno ponesrečil kot kapetan — pilot na dan volinjske shoda v Beogradu leta 1946. V Rdeči hiši poznajo jubilara v povojnem času kot poverjenika za preskrbo, sicer pa je še danes član ali sodelavec naših množičnih organizacij. Kakopak, da

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

opozarja na nekatere svoje pedagoške publikacije:

GUSTAV SILIH: Očrt obče didaktike 1300 din
JOŽA TRDINA:

Telesna vzgoja predšolskega otroka 1700 din

ANDREJ ŠAVLI: Tihoto učencev 900 din

JANEZ TOME: Med dvema ognjema 270 din

Založba ima na zalogi tudi ostala pedagoška dela in šolske učbenike za vse stopnje splošnega in strokovnega pouka. Naročila sprejema:

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE, Ljubljana, Mestni trg 26